תלמוד ירושלמי
(מנוקד ומפוסק על ידי דן בארי)

סדר מועד

מַסֶּכֶת תַּעֲנִית פֶּרֶק ד

[תַּעֲנִיּוֹת ד,א]
הֲלָכָה א
[משנה]

בִּשְׁלֹשָׁה פְרָקִים
הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם,
בְּשַׁחֲרִית וּבְמוּסָף וּבְמִנְחָה וּבִנְעִילַת שְׁעָרִים׃
בַּתַּעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים.

[תלמוד]

אַתְּ שָׁמַע מִנַּהּ תְּלָת׃
אַתְּ שָׁמַע מִנַּהּ שֶׁמִּתְעַנִּין בַּמַּעֲמָדוֹת,
וְשֶׁמִּתְפַּלְּלִים אַרְבַּע,
וְאֵין נְשִׂיאַת כַּפַּיִם בַּלַּיְלָה אֶלָּא בַיּוֹם.
וְיִשָּׂא אֶת כַּפָּיו וְאַל יִתְפַּלֵּל!
מָצָאנוּ תְפִלָּה בְלֹא נְשִׂיאַת כַּפַּיִם,
וְלֹא מָצָאנוּ נְשִׂיאַת כַּפַּיִם בְּלֹא תְפִלָּה.
תְּנֵי׃
זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי זְעוֹרָה בְשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן׃
בָּעֲרוּבִין וּבְתַעֲנִית צִבּוּר,
נָהֲגוּ הַכֹּל כְּרַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן׃
אַף בִּמְגִלַּת אֶסְתֵּר נָהֲגוּ הַכֹּל כְּרַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי זְעוֹרָה, רַבִּי חִיָּה,
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם בַּר פְּדָיָה׃
מִפְּנֵי מָה סָמַךְ הַכָּתוּב פָּרָשַׁת נָזִיר לִנְשִׂיאַת כַּפַּיִם?
לְלַמֶּדְךָ, כְּשֵׁם שֶׁהַנָּזִיר אָסוּר בְּיַיִן,
כָּךְ נְשִׂיאַת כַּפַּיִם אֲסוּרָה בְּיַיִן.
אִי מַה הַנָּזִיר אָסוּר בַּחַרְצַנִּים וּבַזּוּגִין,
אַף נְשִׂיאַת כַּפַּיִם אֲסוּרָה בַּחַרְצַנִּים וּבַזּוּגִין?
רַבִּי יוֹנָה אָמַר׃
אִתְפַּלְגוּן יוֹשׁוּעַ בַּר גְּזוֹרָה וְרַבִּי זְעוֹרָה׃
חַד יְלַף לַהּ מִן הַנָּזִיר,
וְחַד יְלַף לַהּ מִן הַשִּׁירוֹת.
וְלָא יָדְעִין מַן יְלַף לָהּ מִן הַנָּזִיר,

וּמַן יְלַף לָהּ מִן הַשִּׁירוֹת.
מַן דְּיָלִיף מִן הַנָּזִיר,
אִי מַה הַנָּזִיר אָסוּר בַּחַרְצַנִּים וּבַזּוֹגִים,
אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אָסוּר בַּחַרְצַנִּים וּבַזּוֹגִין;
וּמַן דְּיָלִיף לַהּ מִן הַשִּׁירוֹת,
אִי מַה הַשִּׁירוֹת אָסוּר בְּבַעֲלֵי מוּמִין,
אַף נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אָסוּר בְּבַעֲלֵי מוּמִין.
וְהָא תְּנֵי:
אִם הָיָה דָּשׁ בְּעֵירוֹ, מֻתָּר. <דגיל>
כְּהָדָא:
רַבִּי נַפְתָּלִי הֲוָת אֲצָבְעֵיהּ עֲקִימָה.
אֲתָא שָׁאַל לְרַבִּי מָנָא.
אָמַר לֵיהּ:
מִכֵּיוָן שֶׁאַתָּה דָּשׁ בְּעִירְךָ, מֻתָּר.
רַב חוּנָה מְעַבֵּר זַלְדְּקָן. <מעביר מן הדוכן כהן דל זקן>
וְהָא תְּנֵי:
״אִם הָיָה דָּשׁ בְּעִירוֹ, מֻתָּר״!
אָמַר רַבִּי מָנָא:
רִגְלַיָּא הֲווֹ סָגִין, <היה הרבה קהל>
שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין:
רָאִינוּ קָטָן נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
זֹאת אוֹמֶרֶת,
שֶׁאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּכֹּהֲנִים בִּשְׁעָה שֶׁהֵן מְבָרְכִין.
אָמַר רַבִּי חַגַּי:
כְּלוּם אָמְרוּ ״אֵין מִסְתַּכְּלִין״,
לֹא מִפְּנֵי הֶסֵּעַ דַּעַת?
מֹשֶׁה! דַּאֲנָא מִסְתַּכַּלְנָא וְלָא מַסַּע דַּעְתִּי.

מִנַּיִן לִנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם?
(בְּמִדְבַּר ו,כג) ״כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״,
עַד כָּאן בַּשַּׁחֲרִית.
בַּמּוּסָף?
(וַיִּקְרָא ט,כב) ״וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם״.
הַמִּקְרָא הַזֶּה מְסֹרָס הוּא,
וַהֲלֹא לֹא צָרִיךְ לוֹמַר אֶלָּא:
״וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים.״
וְאַחַר כָּךְ,
״וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם״.
אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁבִּירִידָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ,
הָיָה נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וּמְבָרֵךְ אֶת הָעָם.

״וַיְבָרְכֵם״, בַּעֲמִידָה.
יָכוֹל שֶׁלֹּא בַּעֲמִידָה?
תִּלְמֹד לוֹמַר:

(דְּבָרִים כא,ה) "כִּי בָם בָּחַר יי אֱלֹהֶיךָ
לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יי".
מַקִּישׁ בְּרָכָה לְשֵׁרוּת:
מַה שֵּׁרוּת בַּעֲמִידָה, אַף בְּרָכָה בַּעֲמִידָה.
וְכֵן הוּא אוֹמֵר:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים ב ל,כז) "וַיָּקֻמוּ הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם,
וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם".
בְּדוֹרוֹ שֶׁלְּחִזְקִיָּה, שֶׁהָיוּ יְגֵעִין בַּתּוֹרָה,
הַכָּתוּב מְדַבֵּר,
אֲבָל בְּדוֹרוֹת אֲחֵרִים, שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים גּוֹיִם,
מָהוּ אוֹמֵר?
(יְשַׁעְיָה א,טו) "וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם, אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם".

"וַיְבָרְכֵם", בְּרָכָה סְתוּמָה,
אֲבָל לֹא שָׁמַעְנוּ אֵי זוֹ הִיא,
עַד שֶׁבָּא הַכָּתוּב וּפֵרְשָׁהּ:
(בְּמִדְבַּר ו,כד) "יְבָרֶכְךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ!"
(בְּמִדְבַּר ו,כה) "יָאֵר יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ!"
(בְּמִדְבַּר ו,כו) "יִשָּׂא יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם!"

וּמִנַּיִן לַנַּעֲילָה?
אָמַר רַבִּי לֵוִי:
(יְשַׁעְיָה א,טו) "גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ".
מִכָּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה נַעֲנֶה.
מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי לֵוִי!
תַּמָּן אָמַר רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי פַּפִּי,
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִי בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: [725]
(מִשְׁלֵי יד,כג) "בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתָר,
וּדְבַר שְׂפָתַיִם אַךְ לְמַחְסוֹר".
חַנָּה, עַל יְדֵי שֶׁרָבְתָה בִּתְפִלָּתָהּ,
קִצְּרָה בְיָמָיו שֶׁלִּשְׁמוּאֵל, שֶׁאָמְרָה:
(שְׁמוּאֵל א א,כב) "וְיָשַׁב שָׁם עַד עוֹלָם".
וַהֲלֹא אֵין עוֹלָם שֶׁלְּלֵוִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים שָׁנָה,
הֵכִיתִיב:
(בְּמִדְבַּר ח,כה) "וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה".
וְהֵי הֵילֵין חַמְשִׁין וְתַרְתֵּי? <ואלו אלה>
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בוּן:
וּשְׁתַּיִם שֶׁגִּמְלַתּוּ.
וָכָא הוּא אָמַר הָכֵן!
כָּאן בַּיָּחִיד, כָּאן בַּצִּבּוּר.
רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן,
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חִלְפּוּתָה בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר:
(שְׁמוּאֵל א א,יב) "וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל",
מִכָּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל נַעֲנֶה.

אֵימָתַי הוּא נְעִילָה?
רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין:
אִתְפַּלְגוּן רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן.
רַב אָמַר:
בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל.
אָמַר רַבִּי יוּדָן עִנְתּוֹדְרָיָא:
מַתְנֵיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן:
"בְּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם
אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם,
בַּשַּׁחֲרִית, בַּמּוּסָף, בַּמִּנְחָה, בִּנְעִילַת שְׁעָרִים",
אִית לָךְ מֵימַר, נְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם בַּיּוֹם!
אֲחוּהּ דְּאֵמְיהּ דְּרַב אַדָּא
חֲוָה צָיֵיר גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. <מחזיק גלימתו>
אָמַר לֵיהּ:
"כַּד תֶּחְמֵי שֵׁמְשָׁא בְּרֵישׁ דִּקְלָא,
אַתְּ יָהֵב לִי גּוּלְתִּי,
דְּנִצְלֵי נְעִילַת שְׁעָרִים."
מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב!
תַּמָּן הוּא אָמַר:
בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. <בשקיעה>
וָכָא הוּא אוֹמֵר:
בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל.
אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה:
עַל יְדֵי דַּחֲוָה מַאֲרִיךְ בְּצְלוֹתֵיהּ סַגִּין,
חֲוָה מַגִּיעַ סָמוּךְ לִנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם.

נְעִילָה, מָהוּ שֶׁתִּפְטֹר אֶת שֶׁלָּעֲרֵב?
רַבִּי בָּא, רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב:
נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלָּעֲרֵב.
אָמַר רַבִּי בָּא לְרַב חוּנָה:
וְאֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁלָּאַבְדָּלָה?
אָמַר רַבִּי יוֹנָה לְרַבִּי בָּא:
וְהֵיאַךְ יְהוּ שֶׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה?
אָמַר לֵיהּ:
וְלָא כְּבָר אִתְּמַר? <הוקשתה>
אָמַר לֵיהּ:
וּבְגִין דְּאִתְּמַר, תִּבְּטַל!
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
מָה דְקַשְׁיִי רַבִּי בָּא, קַשְׁיִי יָאוּת! <מה שהקשה>
מָה דְקַשְׁיִי רַבִּי יוֹנָה, לָא קַשְׁיִי יָאוּת.
כָּל הֵקֵלּוּ עָלָיו מִפְּנֵי תַּעֲנִיתוֹ,
שֶׁיִּהוּ שֶׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה.
רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל אָמַר לְחַבְרַיָּא:
מָרַי, מִן כֻּלְכּוֹן שַׁמְעִית,

שֶׁאֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלָּעֶרֶב.
רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלָּעֶרֶב.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
וְתָנֵי רַבִּי חִיָּה כֵּן:
בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה,
בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים,
וּבְתַעֲנִית צִבּוּר.

רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,
אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּשַׁבָּת,
מַזְכִּיר שֶׁלַּשַּׁבָּת בַּנְּעִילָה.
אוֹסְפִּין עָלַהּ
רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית:
אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ,
מַזְכִּיר שֶׁלְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּנְּעִילָה.
רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
שַׁבָּת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת בַּחֲנֻכָּה,
אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסָף בַּחֲנֻכָּה,
מַזְכִּיר שֶׁלַּחֲנֻכָּה בַּמּוֹסָף.
אוֹסְפִּין עָלַהּ
רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנֻכָּה:
אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסָף בַּחֲנֻכָּה,
מַזְכִּיר שֶׁלַּחֲנֻכָּה בַּמּוֹסָף.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְתַעֲנִית,
אֵיכָן הוּא מַזְכִּיר שֶׁלְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ?
רַבִּי זְעוֹרָה אָמַר:
בַּהוֹדָיָה.
רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל אָמַר:
בָּעֲבוֹדָה.
רַבִּי אֲבִינָה אָמַר:
אוֹמְרָהּ בִּרְכָה רְבִיעִית.
אָמַר רַבִּי בָּא:
מַה מָצִינוּ בְּכָל מָקוֹם,
אוֹמְרָהּ בִּרְכָה רְבִיעִית,
אַף כָּאן בִּרְכָה רְבִיעִית.
וּנְפַק עוֹבְדָא כְּהָדָא דְּרַבִּי בָּא.

בַּמֶּה קוֹרִין?
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
קוֹרִין בִּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי מָנָא:
בְּגִין מוֹדַעְתּוֹן דִּי תַּעֲנִיתָא, <כדי להודיעם שהיא>

רַבִּיעִין עַל מְעֵיהוֹן!
וְלָא יָדְעִין דִּי תַּעְנִיתָא?
אָמַר לֵיהּ:
לְהוֹדִיעָן שֶׁקּוֹרִין בִּרְכוֹת וּקְלָלוֹת.
רַבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקָיָא
אָמַר קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי:
קוֹרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.
קָם רַבִּי יוֹסֵה עִם רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי,
אָמַר לֵיהּ:
אַתְּ שְׁמַעְתָּ מִן אֲבוּךְ הָדָא מִלְתָּא?
אָמַר לֵיהּ:
אַבָּא לֹא אָמַר כֵּן,
אֶלָּא בְּעֵינֵי טָב,
עַל יְדֵי דְּאִנּוּן יָדְעִין דְּהוּא רֵישׁ יַרְחָא,
קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ.
וּשְׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת, קוֹרִין בִּרְכוֹת וּקְלָלוֹת.

יִרְמְיָה סָפְרָא שְׁאַל לְרַב יִרְמְיָה: <מלמד התינוקות>
רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, בַּמֶּה קוֹרִין?
אָמַר לֵיהּ:
קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ.
אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ קֳמֵי רַבִּי אִימִי:
מַתְנִיתָה אָמְרָה כֵּן:
"לַכֹּל מַפְסִיקִין,
לְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, לַחֲנֻכָּה, וּלְפוּרִים."
יִצְחָק סְחוֹרָה שְׁאַל לְרַבִּי יִצְחָק:
רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנֻכָּה,
בַּמֶּה קוֹרִין?
אָמַר לֵיהּ:
קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאֶחָד בַּחֲנֻכָּה. [726]
רַבִּי פִּינְחָס, רַבִּי סִימוֹן,
רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא מָטֵי בַהּ
בְּשֵׁם רַבִּי אֶבְדִּימָא דְּחֵיפָה:
קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בַּחֲנֻכָּה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ,
לְהוֹדִיעָךְ שֶׁלֹּא בָא הָרְבִיעִי
אֶלָּא מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.
בַּר שֶׁלֶמְיָא סָפְרָא שְׁאַל לְרַבִּי מָנָא:
הָגַע עַצְמְךָ, <תניח>
שֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁלַּחֲנֻכָּה לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
וְלָא שִׁבְעָה קְרוּיִין אִנּוּן?
אִית לָךְ מֵימַר,
שֶׁלֹּא בָא הַשִּׁבְיעִי אֶלָּא מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ?
אָמַר לֵיהּ:
וְהָדָא שְׁאֵלְתֵּיהּ דְּסָפַר!

רַבִּי מְפַקֵּד לְאָבְדָן אָמוֹרִיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵי צְבוּרָא:
״מַן דְּמְצַלֵּי,
יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָאֵים!״ <מבעוד יום>
רַבִּי חִיָּא בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵיהוֹן:
מַן דְּמְצַלֵּי,
יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵם!״ <מבעוד יום>
אָמַר רַבִּי חֲנִינָה:
מְשָׁכַנִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירַבִּי יוֹסֵה אֵצֶל פְּנִדְקִי אֶחָד,
וְאָמַר לִי:
״כָּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁלְּלֵילֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת.״
אָמַר רַבִּי אֵימִי:
רַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג,
וְלָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלָּגָה.
לָמָּה? שֶׁכֵּן מוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל הַקֹּדֶשׁ.
וְעוֹד,
דְּסַלְקוּן חַמָּרַיָּא מִן עֲרַב לְצִפּוֹרִין וְאַמְרוּן:
כְּבָר שָׁבַת רַבִּי חֲנִינָה בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ.
וְהַיְדָּא אָמְרָא דָּא? <ראיזו אומרת זו>
דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָה:
מְשָׁכַנִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירַבִּי יוֹסֵה אֵצֶל פְּנִדְקִי אֶחָד,
וְאָמַר לִי:
״כָּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁלְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת.״
וַאֲפִלּוּ עֲלַהּ, לָא הֲוָה צָרִיךְ מִתְפַּלָּגָה,
דְּרַבִּי מְפַקֵּד לְאָבְדָן אָמוֹרֵיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵיהוֹן:
מַן דְּיִצְלֵי, יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָיֵם!״
רַבִּי חִיָּא בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵיהוֹן:
מַן דְּמְצַלֵּי יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵם!״

דְּבֵית רַבִּי יַנַּי אָמְרִין:
עָלָה אָדָם לְמִטָּתוֹ,
אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו שֶׁיֵּרֵד.
אָמַר רַבִּי זְעוֹרָה:
כָּל זְמַן דַּהֲוִינָא עָבֵד כֵּן,
הָוִינָא מִתְפַּחֵד בְּלֵילְיָא.
לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא
דְּרַבִּי מְפַקֵּד לְאָבְדָן אָמוֹרֵיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵיהוֹן:
מַן דְּמְצַלֵּי,
יְצַלֵּי דְּרַמְשָׁא עַד דְּיוֹמָא קָיֵם!״
רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא מְפַקֵּד לְאָמוֹרֵיהּ:
״אַכְרֵיז קָמֵיהוֹן:
מַן דְּמְצַלֵּי,

יְצַלֵּי הִרְמִשָּׁא עַד הִיוֹמָא קָיֵם!״

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא:
תָּנַיִי תַּמָּן: <שונים שם>
תְּפִלַּת הָעֶרֶב, מָהוּ?
רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
חוֹבָה.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר:
רְשׁוּת.
אָמַר רַבִּי חִינְנָא:
אָתְיָן אִילֵּין פַּלְגְוָתָא כְּהִנִּין פַּלְגְוָתָא.
מַן דְּאָמַר ״חוֹבָה״,
אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלָּעֶרֶב;
מַן דְּאָמַר ״רְשׁוּת״,
נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁלָּעֶרֶב.

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד,
שֶׁבָּא וְשָׁאַל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
תְּפִלַּת הָעֶרֶב מַה הִיא?
אָמַר לוֹ:
רְשׁוּת.
וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
תְּפִלַּת הָעֶרֶב מַה הִיא?
אָמַר לוֹ:
חוֹבָה.
אָמַר לוֹ:
וַהֲלֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי ״רְשׁוּת״!
אָמַר לוֹ:
לְמָחָר, כְּשֶׁאִכָּנֵס לְבֵית הַוַּעַד,
עֲמֹד וּשְׁאַל אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת.
וְעָמַד אוֹתוֹ הַתַּלְמִיד,
וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
תְּפִלַּת הָעֶרֶב מַה הִיא?
אָמַר לוֹ:
חוֹבָה.
אָמַר לוֹ:
וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר ״רְשׁוּת״!
אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
אַתְּ הוּא שֶׁאוֹמֵר ״רְשׁוּת״?
אָמַר לוֹ:
לָאו.
אָמַר לוֹ:
עֲמֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיַעִידוּךָ!
וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ,
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו,

עַד שֶׁרִנְּנוּ בוֹ כָּל הָעָם.
אָמְרוּ לְרַבִּי חֲצַפִּית הַמְּתֻרְגְּמָן:
הַפְטֵר אֶת הָעָם!
אָמְרוּ לְרַבִּי זֵינוֹן הַחַזָּן:
אֱמֹר "הַתְחִילוּ!"
וְאָמַר "הַתְחִילוּ!"
וְעָמְדוּ כָּל הָעָם עַל רַגְלֵיהֶם.
אָמְרוּ לוֹ:
(נחום ג,יט) "כִּי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד?"
מִיַּד הָלְכוּ,
וּמָנוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה.
בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה,
וְנִמְלָא כָּל רֹאשׁוֹ שֵׂיבוֹת.
וְהָיָה רַבִּי עֲקִיבָה יוֹשֵׁב וּמִצְטַעֵר, וְאוֹמֵר:
לֹא שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי,
אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי.
אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו!
אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד לְהִתָּלוֹת בּוֹ!
מֶה הָיְתָה יְתֵדָתוֹ שֶׁלְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה?
שֶׁהוּא עָשִׁירִי לְעֶזְרָא.
כַּמָּה סַפְסָלִין הָיוּ שָׁם?
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר סִיסַי אָמַר:
שְׁמוֹנִים סַפְסָלִין שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם,
חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוּן:
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת סַפְסָלִין שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָיוּ שָׁם,
חוּץ מִן הָעוֹמְדִים מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר.
כְּהִיא דִּתְנִינַן תַּמָּן: (זבחים א,ג; ידיים ג,ה)
"בַּיּוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה".
תַּמָּן תְּנִינַן: (כתובות ד,ו)
"זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
לִפְנֵי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה."
וְכִי כֶּרֶם הָיָה שָׁם?
אֶלָּא אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים,
שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם. [727]
מִיַּד הָלַךְ לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל
אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְפַיְּסוֹ.
אַתָּא גַּבֵּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,
וְאַשְׁכְּחֵיהּ דַּהֲוָה עָבֵיד מְחָטִין.
אָמַר לֵיהּ:
מִן אִלֵּין אַתְּ חָיֵי?
אָמַר לֵיהּ:
וְעַד כַּדּוּן אַתְּ בָּעֵי מֵידַע? <ועד עכשיו אתה צריך לדעת=אינך יודע>
אִי לוֹ לַדּוֹר שֶׁאַתְּ פַּרְנָסוֹ!
אָמַר לוֹ:
נַעֲנֵיתִי לָךְ.

שַׁלְחוּן גַּבֵּי רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה חַד קַצָּר, <כובס>
וְאִית דְּאָמְרִין, רַבִּי עֲקִיבָה הֲוָה.
אָמַר לֵיהּ:
״מִי שֶׁהוּא מַזֶּה, יַזֶּה!
מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא מַזֶּה וְלֹא בֶּן מַזֶּה,
יֹאמַר לְמַזֶּה בֶּן מַזֶּה:
מִימֶיךָ מֵימֵי מִעָרָה, וְאֶפְרְךָ אֵפֶר מַקָלָה?״
אָמַר לָהֶן:
״נִתְרַצֵיתֶם?
אֲנִי וְאַתֶּם נַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁלְרַבָּן גַּמְלִיאֵל.״
אַף עַל פִּי כֵן, לָא הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ,
אֶלָּא מִנּוּ אוֹתוֹ אָב בֵּית דִּין.

[תַּעֲנִיוֹת ד,ב]
הֲלָכָה ב
[משנה]

אֵילוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת? (במדבר כח,ב)
״צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם,
אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי״;
וְכִי הֵיאַךְ קָרְבָּנוֹ שֶׁלָּאָדָם קָרֵב,
וְהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל גַּבָּיו?
אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים
עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת;
וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר הָיָה מַעֲמָד בִּירוּשָׁלַיִם,
שֶׁלַּכֹּהֲנִים, וְשֶׁלַּלְוִיִּם וְשֶׁלְּיִשְׂרָאֵל.
הִגִּיעַ זְמַן הַמִּשְׁמָר,
כֹּהֲנָיו וּלְוָיָו עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם,
וְיִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר,
מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרְאִין מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

[תלמוד]

לָא צְרִיכָה דְּלָא: <אין צורך אלא>
״אֵילוּ הֵן הַמַּעֲמָדוֹת,
מִתְכַּנְּסִין בְּעָרֵיהֶן וְקוֹרִין בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית״!
בָּא לְהַתְחִיל מִתְּחִלַּת הַפָּרָשָׁה.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
אִלֵּין תְּמִידִין,
קָרְבְּנוֹתֵיהֶן שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל אִנּוּן.
אִם יִהְיוּ כָל יִשְׂרָאֵל עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם,
לֵית כְּתִיב אֶלָּא
(שמות לד,כג) ״שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ״?
אִם יִהְיוּ כָל יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִין וּבְטֵלִין,

וְהָא כְּתִיב:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים יא,יד) ״וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ״!
מִי אוֹסֵף לָהֶם אֶת הַדָּגָן?
אֶלָּא שֶׁהִתְקִינוּ הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים
עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִשְׁמָרוֹת,
וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר,
הָיָה עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם, <מעמד>
שֶׁלְּכֹהֲנִים וְשֶׁלְּלְוִיִּם וְשֶׁלְּיִשְׂרְאֵל.
תָּנֵי:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א כד,א) ״עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף״,
עוֹמֵד מִירוּשָׁלַיִם,
וַחֲצִי עוֹמֵד מִירִיחוֹ.
אַף יְרִיחוֹ הָיְתָה יְכוֹלָה לְהוֹצִיא עוֹמֵד שָׁלֵם,
אֶלָּא בִּשְׁבִיל לַחֲלֹק כָּבוֹד לִירוּשָׁלַיִם,
הָיְתָה מוֹצִיאָה חֲצִי עוֹמֵד.
הַכֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָה וְהַלְוִיִּם לַדּוּכָן,
וְיִשְׂרְאֵל מוֹכִיחִין עַל עַצְמָן,
שֶׁהֵן שְׁלוּחֵיהֶן שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל.
תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן:
הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵל וְשִׁיר
מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן.
רַבִּי אַבּוּן בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר:
טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,
(דִּבְרֵי הַיָּמִים ב כט,כח) ״וְכָל הַקָּהָל מִשְׁתַּחֲוִים״, אֵלּוּ יִשְׂרְאֵל,
״וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר״, אֵלּוּ הַלְוִיִּם,
״וְהַחֲצֹצְרוֹת מַחְצְרִים״, אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים,
״הַכֹּל עַד לִכְלוֹת הָעֹלָה״, הַכֹּל מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן.
רַבִּי תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא:
(בְּמִדְבַּר ח,יט) ״וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם
נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״,
אֵלּוּ הַלְוִיִּם;
״לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד״,
אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים;
״וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״,
זֶה הַשִּׁיר;
״וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף,
בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ״,
אֵלּוּ יִשְׂרְאֵל.

מִנַּיִן שֶׁהַשִּׁיר קָרוּי כַּפָּרָה?
חִינְנָא אֲבוּי דְּבַרְנָטֵי בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה:
״וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, זֶה הַשִּׁיר.
מִנַּיִן שֶׁהַשִּׁיר מְעַכֵּב?
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא,
רַבִּי בּוֹלְוָטָה בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא: <חבר מועצה>
״לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, זֶה הַשִּׁיר.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא,
רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנָה מִשְׁמָרוֹת כְּהֵנָּה הֶעֱמִיד מֹשֶׁה:
אַרְבָּעָה מִשֶּׁלְאֶלְעָזָר וְאַרְבָּעָה מִשֶּׁלְאִיתָמַר,
עַד שֶׁעָמַד דָּוִד וּשְׁמוּאֵל הָרוֹאֶה,
וְהוֹסִפּוּ עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁמוֹנָה,
אַרְבָּעָה מִשֶּׁלְאֶלְעָזָר וְאַרְבָּעָה מִשֶּׁלְאִיתָמַר.
וּבִקְּשׁוּ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁמוֹנָה,
וְלַעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה,
וּמָצְאוּ מִשֶּׁלְאֶלְעָזָר וְלֹא מָצְאוּ מִשֶּׁלְאִיתָמַר.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א כד,ד) "וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אֶלְעָזָר
רַבִּים לְרָאשֵׁי הַגְּבָרִים מִן בְּנֵי אִיתָמָר,
וַיַּחְלְקוּם לִבְנֵי אֶלְעָזָר
רָאשִׁים לְבֵית אָבוֹת שִׁשָּׁה עָשָׂר
וְלִבְנֵי אִיתָמָר לְבֵית אֲבוֹתָם שְׁמוֹנָה."
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא,
רַבִּי חוּנָה רֵבֵּה דְּצִפּוֹרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א כד,ו) "בֵּית אָב אֶחָד אָחוּז לְאֶלְעָזָר",
שֶׁנִּתּוֹסַף לוֹ בָּתֵּי אָבוֹת אֲחֵרִים;
"וְאָחוּז אָחוּז לְאִיתָמָר",
מַה שֶׁתָּפַס תָּפַס.
רַבִּי זְעוֹרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א כד,טו) לְחֻזִּיר שִׁבְעָה עָשָׂר",
שֶׁחָזַר הַמַּחְזוֹר לְאֶלְעָזָר.

לַעֲשׂוֹתָן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה,
אֵין אַתְּ יָכוֹל, הִכְתִיב:
(דִּבְרֵי הַיָּמִים א ט,כב) "הֵמָּה יִסַּד דָּוִיד וּשְׁמוּאֵל הָרֹאֶה בֶּאֱמוּנָתָם."
בְּאֱמָנוּתָם.
אֱמָנוּת גְּדוֹלָה הָיְתָה שָׁם,
שֶׁאֵין מִשְׁמָר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה בִּשְׁדֵה אֲחוּזָה,
עַד שֶׁיִּיטֹל חֲבֵרוֹ.
אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ:
חִשַּׁבְתִּים שֶׁאֵין מִשְׁמָר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה
בִּשְׁדֵה אֲחוּזָה, עַד שֶׁיִּיטֹל חֲבֵרוֹ.

אַרְבָּעָה מִשְׁמָרוֹת עָלוּ מִן הַגּוֹלָה:
יְדַעְיָה, חָרִים, פַּשְׁחוּר וְאִמֵּר.
וְעָמְדוּ הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן,
וְעָשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה גּוֹרָלוֹת,
וְהִטִּילוּם בַּקֻּלְפִּי. [728]
וּבָא יְדַעְיָה וְנָטַל חֲמִשָּׁה וְהוּא, חֲרֵי שִׁשָּׁה,
וּבָא חָרִים וְנָטַל חֲמִשָּׁה וְהוּא, חֲרֵי שִׁשָּׁה,

וּבָא פַּשְׁחוּר וְנָטַל חֲמִשָּׁה וְהוּא, חֲרֵי שִׁשָּׁה,
וּבָא אֹמֵר וְנָטַל חֲמִשָּׁה וְהוּא, חֲרֵי חֲרֵי שִׁשָּׁה.
וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן,
שֶׁאֶפִלּוּ יְהוֹרָיב עוֹלֶה מִן הַגּוֹלָה,
שֶׁלֹּא יִדְחֶה אֶת הַמִּשְׁמָר שֶׁלְּפָנָיו,
אֶלָּא יֵעָשֶׂה טְפֵלָה לוֹ.

וְעָמְדוּ רָאשֵׁי מִשְׁמָרוֹת,
וְעָשׂוּ עַצְמָן בָּתֵּי אָבוֹת.
וְיֵשׁ מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ
חֲמִשָּׁה, שִׁשָּׁה, שִׁבְעָה, שְׁמוֹנָה, תִּשְׁעָה.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ חֲמִשָּׁה,
שִׁלְשָׁה מַקְרִיבִין שִׁלְשָׁה יָמִים,
וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין אַרְבָּעָה יָמִים.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שִׁשָּׁה,
חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים,
וְאֶחָד מַקְרִיב שְׁנֵי יָמִים.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שִׁבְעָה,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַקְרִיב אֶת יוֹמוֹ.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ שְׁמוֹנָה,
שִׁשָּׁה מַקְרִיבִין שִׁשָּׁה יָמִים,
וּשְׁנַיִם מַקְרִיבִין יוֹם אֶחָד.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בוֹ תִּשְׁעָה,
חֲמִשָּׁה מַקְרִיבִין חֲמִשָּׁה יָמִים,
וְאַרְבָּעָה מַקְרִיבִין שְׁנֵי יָמִים.

וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁקִּבְּעוּ עַצְמָן לְעוֹלָם.
מִשְׁמָר שֶׁהָיָה בַּשַּׁבָּת, הָיָה בַּשַּׁבָּת לְעוֹלָם.
בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הָיָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְעוֹלָם.
וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִין עַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר,
וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהָיוּ מַגְרִילִין עַל כָּל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ.

רַבִּי חֲנָה מְמַנֵּי תְּרֵין מְנוּיִין.
אִן חֲוֹון כְּדֵיי, חֲוֹון מִתְקַיְּמִין,
וְאִן לָא, חֲוֹון מִסְתַּלְּקִין.
מִדְּרַמַּךְ פַּקִּיד לְבָרֵיהּ, אֲמַר:
"לָא תַּעֲבִיד כֵּן, אֶלָּא מַנֵּי כֻּלְּהוֹן כַּחֲדָא
וּמַנֵּי לְרַבִּי חָמֵי בַּר חֲנִינָה בְּרֵאשָׁה." <בהתחלה>
וְלָמָּה לָא מַנֵּיתֵיהּ הוּא?
אָמַר רַבִּי דְּרוֹסָה:
בְּגִין דְּצָוְחִין עֲלוֹי בְּצִפּוֹרִין צִפּוֹרָאֵי.
וּבְגִין צָוְחָה עָבְדִין!
אָמַר רַבִּי לְעָזָר בֵּירַבִּי יוֹסֵה:
עַל שֶׁהֶשִׁיבוּ טַעַם בָּרַבִּים.
וּמַה טַּעַם הֵשִׁיבוּ?

רַבִּי חֲנָה יְתִיב מַתְנֵי׃
(יְחֶזְקֵאל ז,טז) ״וּפָלְטוּ פְלִיטֵיהֶם,
וְהָיוּ אֶל הֶהָרִים כְּיוֹנֵי הַגֵּאָיוֹת,
כֻּלָּם ׳הֹמִיּוֹת׳, אִישׁ בַּעֲוֹנֹו.״
אָמַר לֵיהּ׃
״הֹמוֹת״.
אָמַר לֵיהּ׃
הָן קָרֵיתָהּ?
אָמַר לֵיהּ׃
קָדָם רַב הַמְנוּנָא דְּבָבֶל.
אָמַר לֵיהּ׃
״כַּד תֵּחוֹת לְתַמָּן,
אֱמַר לֵיהּ דְּמַנְיֵיתָךְ חַכִּים!״
וְיַדַּע דְּלָא מִתְמַנֵּי בְּיוֹמוֹי.
מִן דְּדָמַךְ, בְּעָא בְּרֵיהּ מְמַנְּתֵיהּ, <בקש בנו של רבי למנותו>
וְלָא קַבֵּיל עֲלוֹי מִתְמַנְיָא. אָמַר׃
לֵית אֲנָה מְקַבֵּל עֲלַי מִתְמַנְיָא,
עַד זְמַן דְּתִתְמַנֵּי רַבִּי פַּס דָּרוֹמָיָא קַמַּי.
וַהֲוָה תַּמָּן חַד סָב, אָמַר׃
״אִן חֲנִינָה קַדְמָי, אֲנָה תְּנֵין,
אִן רַבִּי פַּס דָּרוֹמָיָא קַדְמָי, אֲנָה תְּנֵין.״
וְקַבֵּל עֲלוֹי רַבִּי חֲנִינָא מִתְמַנְיָא תְּלִיתָי.
אָמַר רַבִּי חֲנִינָא׃
״זְכִית מַאֲרָכָה יוֹמִין, <זכיתי להאריך ימים>
אִן בְּגִין הָדָא מִלְּתָא, לֵית אֲנָה יָדַע;
אִן בְּגִין דְּהַוְיֵית סָלֵיק מִן טִיבֶּרְיָה לְצִפּוֹרִין,
וַהֲוֵינָא עָקִים אִסְטְרָטֵי <הייתי סוטה מן הדרך>
מֵיעוֹל מִשְׁאוֹל בִּשְׁלָמֵיהּ
דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָה בְּעֵין תֵּינָה,
לֵית אֲנָה יָדַע.״

שְׁמוּאֵל וְאַלַּיִן דְּבֵית שִׁילָא
הֲווֹן עָלִין וְשָׁאֲלִין בִּשְׁלָמֵיהּ דִּנְשִׂיָא בְּכָל יוֹם, <ראש הגולה>
וַהֲווֹן אַלַּיִן דְּבֵית שִׁילָה עָלִין קַדְמֵי וְיָתְבִין קָדְמָי.
פַּלְגּוּן אִיקָּר לִשְׁמוּאֵל וְאַיְתִיבוּנֵיהּ קָדְמָי.
עָאל רַב לְתַמָּן,
וּפְלַג לֵיהּ שְׁמוּאֵל אִיקָר,
וְאוֹתְבִינֵיהּ קָדְמָי.
אָמְרִין אִלַּיִן דְּבֵית שִׁילָה׃
״אֲנַן תְּנֵינַן אֲנַן!״
וְקַבֵּל עֲלוֹי שְׁמוּאֵל מִתַּב תְּלִיתָי.

שְׁלֹשָׁה סְפָרִים מָצְאוּ בָּעֲזָרָה׃
סֵפֶר מְעוֹנִי וְסֵפֶר זַעֲטוּטֵי וְסֵפֶר הִיא.
בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב ׳מְעוֹן אֱלֹהֵי קֶדֶם׳

וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב:
(דִּבְרִים לג,כז) ״מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם״,
וְקַיְּמוּ שְׁנַיִם וּבְטְלוּ אֶחָד.
בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב ׳וַיִּשְׁלַח אֶת זַעֲטוּטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׳,
וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב:
(שְׁמוֹת כד,ה) ״וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״,
וְקַיְּמוּ שְׁנַיִם וּבְטְלוּ אֶחָד.
בְּאֶחָד מָצְאוּ כָתוּב תֵּשַׁע ״הֵיא״,
וּבִשְׁנַיִם כָּתוּב אַחַת עֶשְׂרֵה ״הֵיא״,
וְקַיְּמוּ שְׁנַיִם וּבְטְלוּ אֶחָד.

אָמַר רַבִּי לֵוִי:
מְגִלַּת יוּחֲסִין מָצְאוּ בִּירוּשָׁלַיִם,
וְכָתוּב בָּהּ:
הִלֵּל מִן דָּוִד,
בֶּן יָצָף מִן דְּאָסָף,
בֶּן צִיצִית הַכֶּסֶת מִן דְּאַבְנֵר,
בֶּן קוֹבִיסִין מִן דְּאֶחָאָב,
בֶּן כַּלְבָּא שָׁבוּעַ מִן דְּכָלֵב.
רַבִּי יַנַּי מִן דְּעֵלִי,
בֶּן יְהוּד מִן צִפּוֹרִין,
רַבִּי חִיָּה רַבָּה מִבְּנֵי שְׁפַטְיָה בֶּן אֲבִיטַל,
רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי חֶלְפְּתָה מִבְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב,
רַבִּי נְחֶמְיָה מִן נְחֶמְיָה הַתַּרְשָׁתָא.

תְּנֵי:
סֵדֶר הֶסֵּב,
בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי מִטּוֹת,
הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה מֵסֵב בְּרֹאשׁ הָעֶלְיוֹנָה,
וְהַשֵּׁנִי לוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ.
בִּזְמַן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ מִטּוֹת,
הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה וּמֵסֵב בְּרֹאשׁ הָאֶמְצָעִית,
וְהַשֵּׁנִי לוֹ לְמַעְלָה,
וְהַשְּׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. [729]
וְכֵן מַסְדִּירִין וְהוֹלְכִין.
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק:
אָבוֹת, דֶּרֶךְ הֶסֵּב הֵן קְבוּרִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא:
לְעוֹלָם אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד אֶלָּא עַל הַקְּרְבָּנוֹת.
תַּמָּן תְּנִינַן:
״שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשִּׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה.
הוּא הָיָה אוֹמֵר:
עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים.״

וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד:
(יְשַׁעְיָה נָא,טז) "נָאְשַׁם הִבָּרֵי בְּפִיךָ", זוֹ תּוֹרָה;
"וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ", זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים,
לְלַמְּדָךְ,
שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים,
זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁלַּקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא.
הָדָא הִיא דִּכְתִיב:
(תְּהִלִּים לו,ח) "מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים,
וּבְנֵי אָדָם, בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן."

(יְשַׁעְיָה נָא,טז) "לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ",
אֵלּוּ הַקַּרְבָּנוֹת;
"וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה", אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל.
אָמַר רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא:
חִזַּרְנוּ עַל כָּל הַמִּקְרָא,
וְלֹא מָצָאנוּ שֶׁנִּקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל צִיּוֹן, אֶלָּא זֶה:
"וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה".
תַּנְיָא תְּנִינַן: (אבות א,יח)
"רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד:
עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשָּׁלוֹם."
וּשְׁלָשְׁתָּן דָּבָר אֶחָד הֵן:
נַעֲשָׂה הַדִּין, נַעֲשָׂה אֱמֶת, נַעֲשָׂה שָׁלוֹם.
אָמַר רַבִּי מָנָא:
וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד:
(זְכַרְיָה ח,טז) "אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם."

[תַּעֲנִיוֹת ד,ג]
הֲלָכָה ג
[משנה]

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן קוֹרְאִין "בְּרֵאשִׁית", "יְהִי רָקִיעַ".
בַּשֵּׁנִי "יְהִי רָקִיעַ", "יִקָּווּ הַמַּיִם".
בַּשְּׁלִישִׁי "יִקָּווּ הַמַּיִם", "יְהִי מְאוֹרֹת".
בָּרְבִיעִי "יְהִי מְאוֹרֹת", "יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם".
בַּחֲמִישִׁי "יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם", "תּוֹצֵא הָאָרֶץ".
בַּשִּׁשִּׁי "תּוֹצֵא הָאָרֶץ",
"וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם".

[תלמוד]

רַב חוּנָה אָמַר:
שְׁלֹשָׁה קְרוֹיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה <קוראים>
לֹא יִפְחֲתוּ מֵעֲשָׂרָה פְּסוּקִים.
חִזְקִיָּה אָמַר:
כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת.

וְהָא תְּנִינַן:
״בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן ״בְּרֵאשִׁית״, ״יְהִי רָקִיעַ״,
וְהָא לֵית בְּהוֹן אֶלָּא תְּמָנְיָא!
רַבִּי אַדֵּי אָמַר:
אִתְפַּלְגוּן כָּהֲנָא וְאָסָא:
חַד אָמַר ״חוֹזֵר״, וָחָרָנָה אָמַר ״חוֹתֵךְ״.
מַן דְּאָמַר ״חוֹזֵר״, חוֹזֵר שְׁנֵי פְּסוּקִים.
מַן דְּאָמַר ״חוֹתֵךְ״,
״וַיְהִי עֶרֶב, וַיְהִי בֹקֶר״, פָּסוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ.
וְהָתְנִינַן:
״בַּשֵּׁנִי, ״יְהִי רָקִיעַ״, ״יִקָּווּ הַמַּיִם״!
חַד אָמַר ״חוֹזֵר״, וָחָרָנָה אָמַר ״חוֹתֵךְ״.
מַן דְּאָמַר ״חוֹזֵר״, חוֹזֵר שְׁנֵי פְּסוּקִין;
מַן דְּאָמַר ״חוֹתֵךְ״ אֲפִלּוּ חוֹתֵךְ לֵית בֵּיהּ!
הֲתִיב רַבִּי פִּילִיפָּה בַּר פְּרִיטָה קֳמֵי רַבִּי זְעוֹרָא:
וַהֲרֵי פָּרָשַׁת עֲמָלֵק!
אֲמַר לֵיהּ:
שָׁנְיָה הִיא, שֶׁהִיא סִדְרוֹ שֶׁלְּיוֹם.
הֲתִיב רַבִּי לְעָזָר בַּר מֵרוֹם קֳמֵי רַבִּי יוֹנָה:
וְהָא תְּנֵי:
״הַמַּפְטִיר בַּנָּבִיא,
לֹא יִפְחֹת מֵעֶשְׂרִים וְאֶחָד פְּסוּקִים״!

הֲלָכָה ד
[משנה]

פָּרָשָׁה גְּדוֹלָה קוֹרִין אוֹתָהּ בִּשְׁנַיִם,
וּקְטַנָּה בְּיָחִיד;
בַּשַּׁחֲרִית וּבְמוּסָף וּבַמִּנְחָה,
נִכְנָסִין וְקוֹרִין עַל פִּיהֶן,
כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע.
עֶרֶב שַׁבָּת בַּמִּנְחָה, לֹא הָיוּ נִכְנָסִין,
מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.

[תלמוד]

תָּנֵי:
אַנְשֵׁי מִשְׁמָר הָיוּ מִתְעַנִּים בְּכָל יוֹם.
בַּשֵּׁנִי, הָיוּ מִתְעַנִּין עַל מִפְרְשֵׁי יַמִּים:
(בְּרֵאשִׁית א,ו) ״וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם״.
בַּשְּׁלִישִׁי, הָיוּ מִתְעַנִּין עַל יוֹצְאֵי דְּרָכִים:
(בְּרֵאשִׁית א,ט) ״וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם״.
בָּרְבִיעִי, הָיוּ מִתְעַנִּין עַל הַתִּינוֹקוֹת,
שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה אַסְכָּרָה לְתוֹךְ פִּיהֶם. <דיפתריה>
(בְּרֵאשִׁית א,יד) ״וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת״,

מארת כְּתִיב.
בַּחֲמִישִׁי, הָיוּ מִתְעַנְּין עַל הַמְּעֻבָּרוֹת, שֶׁלֹּא יַפִּילוּ,
וְעַל הַמֵּינִיקוֹת, שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בְּנֵיהֶן.
(בְּרֵאשִׁית א,כ) "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה".

תְּנֵי:
לֹא הָיוּ מִתְעַנְּין לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת,
וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת.
תְּנֵי:
סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה מִתְעַנָּה עִמָּהֶן בְּכָל יוֹם.
וְסַנְהֶדְרִין יְכוֹלָה לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל יוֹם?
מְחַלְּקִין הָיוּ עַצְמָן עַל בָּתֵּי אָבוֹת.

וָאֵין מִתְעַנְּין עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאַחַת,
מִן הָדָא:
(עֶזְרָא ח,כג) "וַנָּצוּמָה וַנְּבַקְּשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ עַל זֹאת"!
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָה:
לָא מִן הָדָא, אֶלָּא מִן הָדָא:
(דְּנִיֵּאל ב,יח) "וְרַחֲמִין לְמִבְעֵא,
מִן קֳדָם אֱלָהָּ שְׁמַיָּא עַל רָזָא דְנָה".
רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי זְעוּרָה:
שֶׁאִם הָיוּ שְׁנֵי דְּבָרִים,
כְּגוֹן עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְגוֹבַי,
מַתְרִיעִין עֲלֵיהֶן.
רַבִּי חַגַּי, כַּד הֲוָה נָפֵק לְתַעְנִיתָא,
הֲוָה אָמַר קֳמֵיהוֹן:
"אֲחֵינָן!
אַף עַל גַּב דְּאִית בְּלִבֵּינָן עָקָּן סַגִּין, <צרות הרבה>
אֶלָּא לָהֵן דַּאֲתֵינַן." <לזו שבאנו בשבילה>

[תַּעֲנִיּוֹת ד,ד]
הֲלָכָה ה
[משנה]

כָּל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַלֵּל, אֵין בּוֹ מַעֲמַד שַׁחֲרִית;
קָרְבַּן מוּסָף, אֵין בּוֹ נְעִילָה;
וְקָרְבַּן עֲצִים, אֵין בּוֹ מִנְחָה;
דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.
אָמַר לוֹ בֶן עַזַּי:
כָּךְ הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנֶה:
קָרְבַּן מוּסָף, אֵין בּוֹ מִנְחָה;
וְקָרְבַּן עֲצִים, אֵין בּוֹ נְעִילָה.
חָזַר רַבִּי עֲקִיבָה לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כִּדְבְרֵי בֶן עַזַּי.

[תלמוד]

מַתְנֵיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר:
מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין, מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין.
בְּרַם כְּרַבָּנִין,
מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין, מִתְפַּלְּלִין וְהוֹלְכִין לָהֶן.
הָא מוּסָף יֵשׁ בּוֹ.
מַתְנֵיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: [730]
מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין, מִתְפַּלְּלִין וְקוֹרִין.
אִית תַּנֵּי תָּנֵי וּמְחַלֵּף.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא:
כְּמַתְנֵיתָן.
אָמַר רַבִּי יוּדָן:
סְיָמָנָא: סֵכָרָא דְקִיסָא טָרֵד. <כְּרִיתַ של עץ נועל>
אָמַר רַבִּי מָנָא:
מִפְּנֵי סְעוּדוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.
רַבִּי לְעָזָר:
עַל שֵׁם
"כָּל הַתָּדִיר מְחֻבָּרוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ."
קְרֵיָא מְסַיַּע לְרַבִּי יוֹחָנָן:
(שְׁמוּאֵל א כ,כז) "וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי",
אִן תִּימַר תְּרֵין יַרְחִין הָווֹן, וְהָא כְתִיב:
"מַדּוּעַ לֹא בָא בֶן יִשַׁי
גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם אֶל הַלָּחֶם?"
אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא:
רַבִּי יוֹחָנָן מְפַקֵּד לִכְנִישְׁתָּא דְכַפְרָא:
סְכוֹן מֵיעוֹל עַד דּוּ אִימָּא, <ראו להכנס בעוד יום>
וְאַתּוּן אָמְרִין "זְמַנּוֹ" וְ"עִבּוּרוֹ".

[תַּעֲנִיּוֹת ד,ה]
הֲלָכָה ו
[משנה]

זְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים וְהָעָם בְּתִשְׁעָה.
בְּאֶחָד בְּנִיסָן, בְּנֵי אָרַח בֶּן יְהוּדָה;
בְּעֶשְׂרִים בְּתַמּוּז, בְּנֵי דָוִד בֶּן יְהוּדָה;
בַּחֲמִשָּׁה בְאָב, בְּנֵי פַרְעֹשׁ בֶּן יְהוּדָה;
בִּשְׁבְעָה בוֹ, בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב;
בַּעֲשָׂרָה בוֹ, בְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִין;
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בוֹ, בְּנֵי זַתּוּאֵל בֶּן יְהוּדָה,
וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְכָל מִי שֶׁטָּעָה שִׁבְטוֹ,
וּבְנֵי גִנְבֵי עֲלִי, וּבְנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת.
בְּעֶשְׂרִים בּוֹ, בְּנֵי פַּחַת מוֹאָב בֶּן יְהוּדָה;
בְּעֶשְׂרִים בֶּאֱלוּל, בְּנֵי עֲדִין בֶּן יְהוּדָה;
בְּאֶחָד בְּטֵבֵת שָׁבוּ בְּנֵי פַרְעוֹשׁ שְׁנִיָּה.
בְּאֶחָד בְּטֵבֵת, לֹא הָיָה מַעֲמָד,

שֶׁהָיָה בּוֹ הַלֵּל, קָרְבַּן מוּסָף וְקָרְבַּן עֵצִים.

[תלמוד]

מַה רָאָה זְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים וְהָעָם לְהִתְמַנּוֹת?
אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹלָה,
לֹא מָצְאוּ עֵצִים בַּלִּשְׁכָּה,
וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁלָּ עַצְמָן, <בני זתוא>
וּמְסָרוּם לַצִּבּוּר,
וְקָרְבוּ מֵהֶן קָרְבְּנוֹת צִבּוּר.
וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנְּבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן,
שֶׁאֲפִלּוּ לִשְׁכָּה מְלֵאָה עֵצִים,
וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁלָּ עַצְמָן,
שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּן מִתְקָרֵב אֶלָּא מִשֶּׁלָּהֶן תְּחִלָּה.

אָמַר רַב אַחָא:
דְּרַבִּי יוֹסֵה הִיא, דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר:
אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם.
רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא:
דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא.
מָה פְּלִיגִין?
בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן,
אֲבָל בִּמְכַשִּׁירֵי קָרְבָּן,
כָּל עַמָּא מוֹדֵיי
שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה מִן קָרְבַּן יָחִיד לְקָרְבַּן צִבּוּר.

תְּנֵי:
אִשָּׁה שֶׁעָשָׂת פִּתֹּת לִבְנָהּ,
צְרִיכָה לִמְסֹר לַצִּבּוּר.
אָמַר רַבִּי אַחָא:
דְּרַבִּי יוֹסֵה הִיא, דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר:
אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם.
רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא:
דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא.
מָה פְּלִיגִין?
בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל בִּמְכַשִּׁירֵי קָרְבָּן,
כָּל עַמָּא מוֹדֵיי
שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה מִקָּרְבַּן יָחִיד לְקָרְבַּן צִבּוּר.

מַתְנִיתָה פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסֵה:
אוֹתָן הַיָּמִים נוֹהֲגִין בָּהֶם בְּשָׁעַת קָרְבָּן,
וְשֶׁלֹּא בְּשָׁעַת קָרְבָּן.
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
אֵינָן נוֹהֲגִין אֶלָּא בְּשָׁעַת קָרְבָּן.
וְעוֹד מִן הָדָא, דְּתְנֵי:

אָמַר רַבִּי לְעָזָר בִּירַבִּי צָדוֹק:
אָנוּ הָיִינוּ מִבְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִין,
וְחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
וְדָחוּ אוֹתוֹ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת,
וְהָיִינוּ מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין.

הֲלָכָה ז

מָהוּ "בְּנֵי גוֹנְבֵי עֲלִי וּבְנֵי קוֹצְעֵי קְצִיעוֹת"?
אֶלָּא בִּשְׁעָה שֶׁהוֹשִׁיב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט
פְּרַסְיָדָאוֹת עַל הַדְּרָכִים, <משמרות>
לֹא הָיוּ מַנִּיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם.
כָּל מִי שֶׁהָיָה כָּשֵׁר וְיָרֵא חֵטְא בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר,
הָיָה מֵבִיא אֶת בִּכּוּרָיו וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַסַּל,
וּמְחַפֶּה אוֹתָן קְצִיעוֹת, <תאנים יבשות חתוכות>
וְנוֹטֵל אֶת הָעֲלִי, וְנוֹתֵן אֶת הַסַּל עַל כְּתֵפּוֹ,
וְנוֹטֵל אֶת הָעֲלִי בְּיָדוֹ.
וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר,
הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ:
לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ?
וְהוּא אוֹמֵר לוֹ:
אֵינִי הוֹלֵךְ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מִעַט קְצִיעוֹת הַלָּלוּ
כַּפּוּת אֶחָד שֶׁלִּדְבֶלָה בָּעֲלִי הַזֶּה שֶׁבְּיָדִי. <כדור, גוש>
וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר,
הָיָה מְעַטְּרָן, וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלַיִם.

מָהוּ "בְּנֵי סַלְמַי הַנְּטוֹפָתִי"? <המוזכרים במגילת תענית>
אֶלָּא כָּל מִי שֶׁהָיָה מִתְנַדֵּב עֲצִים וְגִיזְרִים לַמַּעֲרָכָה, <עצים דקים>
הָיָה מֵבִיא עֲצִים וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין שִׁלְבִּין,
וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּמִין סֵלָם וְנוֹתְנָן עַל כְּתֵפָיו.
וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר,
הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ:
לְאֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ?
וְהוּא אוֹמֵר לוֹ:
אֵינִי הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהָבִיא שְׁנֵי גוֹזָלוֹת הַלָּלוּ
מִן הַשּׁוֹבָךְ זֶה שֶׁלְּפָנַי,
בַּסֵּלָם הַזֶּה שֶׁעַל כְּתֵפַי.
וְכֵיוָן שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֶת אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר,
הָיָה מְפָרְקָן, וּמַעֲלֶה אוֹתָן לִירוּשָׁלַיִם.
עַל יְדֵי שֶׁנָּתְנוּ אֶת נַפְשָׁם לַמִּצְווֹת,
זָכוּ לִקְנוֹת שֵׁם טוֹב בָּעוֹלָם.
וַעֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר:
(משלי י,ז) "זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה".

[תַּעֲנִיוֹת ד,ו]

הֲלָכָה ח
[משנה]

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים אֵרְעוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ
בִּשְׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז,
וַחֲמִשָּׁה בִתְשְׁעָה בְאָב.
בִּשְׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז,
נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת,
וּבָטַל הַתָּמִיד,
וְהָבְקְעָה הָעִיר,
וְשָׂרַף אַפִּיסְטְמוֹס אֶת הַתּוֹרָה,
וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל.
בִּתְשְׁעָה בְאָב,
נִגְזַר עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ,
וְחָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּה,
וְנִלְכְּדָה בֵיתֵּר,
וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר.

[תלמוד]

כְּתִיב:
(שְׁמוֹת כד,טז) "וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד יי עַל הַר סִינַי,
וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שִׁשֶּׁת יָמִים,
וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן."
(שְׁמוֹת כד,יח) "וַיַּעַל מֹשֶׁה".
שְׁבִיעִי שֶׁהוּא לְאַחַר הַדִּבְּרוֹת וּתְחִלָּה לְאַרְבָּעִים.
אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה:
אַרְבְּעִין יוֹמִין אֲנָה מֶעְבַּד בְּטוּרָא. [731]
כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם אַרְבָּעִים וְלֹא בָא, מִיָּד
(שְׁמוֹת לב,א) "וַיַּרְא הָעָם
כִּי בֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר",
וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ שֵׁשׁ שָׁעוֹת וְלֹא בָא, מִיָּד:
(שְׁמוֹת לב,א) "וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן,
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו:
קוּם, עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ,
כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
לֹא יָדַעְנוּ מֶה הָיָה לוֹ."
(שְׁמוֹת לב,ז) "וַיְדַבֵּר יי אֶל מֹשֶׁה:
לֶךְ רֵד!
כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ, אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם."
(שְׁמוֹת לב,יז) "וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה,
וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה:
קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה!"
אָמַר מֹשֶׁה:
אָדָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַנְהִיג שׁוּרָה עַל שִׁשִּׁים רִבּוֹא,

אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין קוֹל לְקוֹל!
(שְׁמוֹת לב,יח) "וַיֹּאמֶר:
אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה,
וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה,
קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ."
אָמַר רַבִּי יַסָּא:
קוֹל קָלוּס עֲבוֹדָה זָרָה אָנֹכִי שׁוֹמֵעַ.
רַבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא:
אֵין כָּל דּוֹר וָדוֹר,
שֶׁאֵין בּוֹ אוּנְקִי אַחַת מִחֶטְיוֹ שֶׁלָּעֵגֶל.
(שְׁמוֹת לב,יט) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה,
וַיַּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמְחֹלֹת".
רַבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רַב אַחָא:
מִכָּן שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם דָּן אֶמְדּוֹת.
דָּרַשׁ מֹשֶׁה מִקָּל וָחֹמֶר:
מָה אִם פֶּסַח, שֶׁהִיא מִצְוָה יְחִידִית,
נֶאֱמַר בּוֹ:
(שְׁמוֹת יב,מח) "וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ",
הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת כְּלוּלוֹת בָּהּ,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!
(שְׁמוֹת לב,יט) "וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה,
וַיְשַׁלֵּךְ מִיָּדָו אֶת הַל�ֻּחֹת,
וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר."
תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:
הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שֶׁיִּשַׁבְּרֵם, שֶׁנֶּאֱמַר:
(דְּבָרִים י,ב) "וְאֶכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים, אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ",
אָמַר לוֹ:
יָפֶה עָשִׂיתָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ!

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:
הַלּוּחוֹת הָיוּ אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרָחְבָּן שְׁלֹשָׁה,
וְהָיָה מֹשֶׁה תָּפוּשׂ בִּטְפָחַיִם,
וְהַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּטְפָחַיִם,
וּטְפָחַיִם רֵוַח בָּאֶמְצַע.
כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה,
בִּקֵּשׁ הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחָטְפָן מִיָּדוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה,
וְגָבְרָה יָדוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה וַחֲטָפָן מִמֶּנּוּ.
הוּא שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבֵּחוֹ בַּסּוֹף וְאוֹמֵר:
(דְּבָרִים לד,יב) "וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה",
יֵיא שְׁלָמָא עַל יְדָא דְּגַבְרַת עַל יְמִינָא.
רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בַּר אַבַּיֵי:
הַלּוּחוֹת הָיוּ מְבַקְּשִׁין לִפְרוֹחַ,
וְהָיָה מֹשֶׁה תּוֹפְשָׂן, הִכְתִּיב:
(דְּבָרִים ט,יז) "וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת".
תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה:

הַכְּתָב עַצְמוֹ פָּרַח.
רַבִּי עֻזָּרָה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה בְּיִרַבִּי סִימוֹן:
הַלּוּחוֹת הָיוּ מַשָּׂאוֹי אַרְבָּעִים סְאָה,
וְהַכְּתָב הָיָה סוֹבְלָן;
כֵּיוָן שֶׁפָּרַח הַכְּתָב,
כָּבְדוּ עַל יָדָיו שֶׁלְּמֹשֶׁה וְנָפְלוּ וְנִשְׁתַּבְּרוּ.

"וּבָטַל הַתָּמִיד".
רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
בִּימֵי מַלְכוּת יָוָן,
הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶם שִׁתֵּי קֻפּוֹת שֶׁלְּזָהָב,
וְהָיוּ מַעֲלִין שְׁנֵי כְבָשִׂים.
פַּעַם אַחַת שִׁלְשְׁלוּ לָהֶם שִׁתֵּי קֻפּוֹת שֶׁלְּזָהָב,
וְהֶעֱלוּ לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים.
בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה,
הֵאִיר הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵיהֶם,
וּמָצְאוּ שְׁנֵי טְלָאִים בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים.
עַל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה, הֵעִיד רַבִּי יוּדָה בֶּן אַבָּא,
עַל תָּמִיד שֶׁלַּשַּׁחַר שֶׁקָּרֵב בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת.
וְאָמַר רַבִּי לֵוִי:
אַף בִּימֵי מַלְכוּת הָרְשָׁעָה הַזֹּאת,
הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שִׁתֵּי קֻפּוֹת שֶׁלְּזָהָב,
וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים.
וּבַסּוֹף שִׁלְשְׁלוּ לָהֶן שִׁתֵּי קֻפּוֹת שֶׁלְּזָהָב,
וְהֶעֱלוּ לָהֶם שְׁנֵי חֲזִירִים.
לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ לְמַחֲצִית הַחוֹמָה,
עַד שֶׁנָּעַץ הַחֲזִיר,
וְקָפַץ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים פַּרְסָה.
בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, גָּרְמוּ הָעֲוֹנוֹת,
וּבָטַל הַתָּמִיד, וְחָרַב הַבַּיִת.

"וְהֻבְקְעָה הָעִיר".
כְּתִיב:
(יִרְמְיָה לט,ב) "בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ הָבְקְעָה הָעִיר."
וְאַתְּ אָמַר הָכֵן?
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי:
קַלְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן,
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יְחֶזְקֵאל כו,א) "בְּעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה,
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, הָיָה דְבַר יי אֵלַי לֵאמֹר."
(יְחֶזְקֵאל כו,ב) "בֶּן אָדָם,
יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צֹר עַל יְרוּשָׁלַם: הֶאָח",
מָהוּ "הֶאָח"? [732]
וָה.
אִן תֵּימַר בְּאֶחָד בְּאָב, עֲדַיִן לֹא נִשְׂרַף!

אֵין תֵּימַר בְּאֶחָד בְּאֱלוּל,
בְּיוֹם וְלַיְלָה נָפֵק בְּלֵדָּה מִן יְרוּשְׁלֵם וְאָתֵי לְצוֹר. <יוצא שליח>
אֶלָּא קִלְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ כָּאן.
רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ,
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת.
בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ "נִשְׁבָּה בְנָךְ!"
וְנִתְקַלְקְלוּ חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. אָמַר:
יֵעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לַחֶשְׁבּוֹנוֹת.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וּמְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו.
בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ "נִשְׁבָּה בְנָךְ, נִשְׂרַף בֵּיתָךְ!"
וְנִתְקַלְקְלוּ חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו. אָמַר:
יֵעָשֶׂה זֶה רֹאשׁ לַחֶשְׁבּוֹנוֹת.
רַבִּי מָנָא בָּעֵי:
נִיחָא נִתְקַלְקְלוּ לְשֶׁעָבַר, דִּילְמָא לְהַבָּא?
בֵּין כְּמַן דְּאָמַר בִּתְשְׁעָה לַחֹדֶשׁ,
בֵּין כְּמַן דְּאָמַר בִּשְׁבְעָה עָשָׂר.
מַה בֵּינֵיהוֹן?
עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם מִיּוֹם שֶׁהֶבְקִיעָה הָעִיר
וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
אָמַר רַבִּי אַבּוּנָה:
סִימָנָא:
(יִרְמְיָה א,יא) "מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה",
מַה הַלּוּז הַזֶּה,
מְשֻׁהוּא מוֹצִיא אֶת נִצּוֹ,
וְעַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר אֶת פֵּרוֹתָיו,
עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם,
כָּךְ, מִיּוֹם שֶׁהֶבְקִיעָה הָעִיר,
וְעַד יוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת, עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם.
מַן דְּאָמַר בִּתְשְׁעָה לַחֹדֶשׁ,
בְּאֶחָד בְּאָב חָרַב הַבַּיִת.
מַן דְּאָמַר בִּשְׁבְעָה עָשָׂר,
בִּתְשְׁעָה בְּאָב חָרַב הַבַּיִת.
תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי:
עֲקִיבָה רַבִּי הָיָה דּוֹרֵשׁ:
(זְכַרְיָה ח,יט) "כֹּה אָמַר יי צְבָאוֹת:
צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי
וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי
יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה".
צוֹם הָרְבִיעִי, זֶה שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתָמוּז,
שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת וּבָטַל הַתָּמִיד,
וְהֻבְקְעָה הָעִיר,
וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה,
וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל.
צוֹם הַחֲמִישִׁי, זֶה תִּשְׁעָה בְאָב,

שִׁבּוֹ חָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּה.
צוֹם הַשְּׁבִיעִי, זֶה שִׁלְשָׁה בְּתִשְׁרִי,
יוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם.
צוֹם הָעֲשִׂירִי, זֶה עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת,
שִׁבּוֹ סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרוּשָׁלַיִם.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יְחֶזְקֵאל כד,א) "וַיְהִי דְבַר יי אֵלַי,
בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית, בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי,
בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, לֵאמֹר:"
(יְחֶזְקֵאל כד,ב) "בֶּן אָדָם,
כְּתָב-לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה,
סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶל יְרוּשָׁלַם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה."
וַאֲנִי אוֹמֵר:
צוֹם הָעֲשִׂירִי, זֶה חֲמִשָּׁה בְּטֵבֵת,
יוֹם שֶׁבָּאת שְׁמוּעָה לַגּוֹלָה.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יְחֶזְקֵאל לג,כא) "וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה,
בָּעֲשִׂרִי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ לְגָלוּתֵנוּ,
בָּא אֵלַי הַפָּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר:
הֻכְּתָה הָעִיר."
אֶלָּא שֶׁבִּיהוּדָה מִתְעַנִּין עַל הַמַּעֲשֶׂה,
וּבַגָּלֻיּוֹת עַל הַשְּׁמוּעָה.
רַבִּי עֲקִיבָה דּוֹרֵשׁ רִאשׁוֹן אַחֲרוֹן וְאַחֲרוֹן רִאשׁוֹן,
וַאֲנִי דּוֹרֵשׁ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן,
וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת דִּבְרֵי מִדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה:

"וְשָׂרַף אַפּוֹסְטוֹמוֹס אֶת הַתּוֹרָה".
אֵיכָן שְׂרָפָהּ?
רַב אַחָא אָמַר:
בְּמַעְבַּרְתָּא דִּלְוֹד.
וְרַבָּנִין אָמְרִין:
בְּמַעְבַּרְתָּא דְּטַרְלוֹסָה.

"וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל".
וְאִית תַּנָּיָא תָּנֵי:
הֶעְמַד.
מַן דְּאָמַר "הֶעְמַד", צַלְמוֹ שֶׁל מְנַשֶּׁה;
מַן דְּאָמַר "הֶעֱמִיד", צַלְמוֹ שֶׁל אַפּוֹסְטוֹמוֹס.
מִפְּנֵי מָה לֹא קָבְעוּ אוֹתוֹ תַּעֲנִית?
חִינְנָא אֲבוּי דְּבַר יַנְטָה בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה:
שֶׁלֹּא קִבְּלוּ רֹב צִבּוּר עֲלֵיהֶם.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
כָּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בַּזֶּה חָזַר,
וְכָל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בַּזֶּה לֹא חָזַר.
אָמַר רַבִּי לֵוִי:

כְּתִיב:
(וַיִּקְרָא יח,ה) ״אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם״,
וְאֵין מְאוֹר עֵינָיו שֶׁלָּאָדָם חוֹזֵר,
אֶלָּא לְאַחַר אַרְבָּעִים יוֹם.

הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר י,יא-יב) ״וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית,
בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ,
נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת.
וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי״,
וּכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר י,לג) ״וַיִּסְעוּ מֵהַר יי דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים.
רַבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי לֵוִי:
לְאִילֵּין טְלָיָא דְמִתְפַּנְיֵי מִן בֵּית סִפְרָא,
וְנָפְקִין לוֹן פָּרַיֵי. <רצים>
בּוֹ בַיּוֹם נִתְאַוּוּ תַּאֲוָה.
(בְּמִדְבַּר יא,כ) ״עַד חֹדֶשׁ יָמִים,
עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם״.
וְשִׁבְעַת יְמֵי מִרְיָם:
(בְּמִדְבַּר יב,טו) ״וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה״.
וְאַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל מְרַגְּלִים:
(בְּמִדְבַּר יג,כה) ״וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם.״

(בְּמִדְבַּר יג,כו) ״וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן,
וְאֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה,
וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר״.
אֲתוֹן אַשְׁכַּחוֹן עֲסִיקִין בְּהִלְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה.
אָמְרוּ לָהֶן:
לָאָרֶץ אֵין אַתֶּם נִכְנָסִין,
וְאַתֶּם עֲסוּקִין בְּהִלְכוֹת חַלָּה וְעָרְלָה!
מִיָּד,
(בְּמִדְבַּר יד,א) ״וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה,
וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם, וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא.״
אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: [733]
אַתֶּם בְּכִיתֶם לְפָנַי בְּכִיָּה שֶׁל תִּפְלוּת, <הבל>
חַיֵּיכֶם, עֲתִידִין אַתֶּם לִבְכּוֹת בְּכִיָּה שֶׁל מַמָּשׁ:
(אֵיכָה א,ב) ״בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה״.
תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי:
כְּתִיב:
(בְּמִדְבַּר יא,י) ״וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם
בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ לְפֶתַח אָהֳלוֹ״,
עַל שֵׁשׁ עֲרָיוֹת שֶׁאָסַר לָהֶן מֹשֶׁה.
אָמַר לוֹן:
אַפְלוּ כֵן, מַה חֲמֵיתוּן?
אָמְרוּן לֵיהּ:
(בְּמִדְבַּר יג,לב) ״אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא״,

כָּל קָרְיָה דַּחֲוֵינַן עָלַיִן תַּמָּן,
חֲוֵינַן מַשְׁכְּחִין מִתִּין.
אָמַר לָהֶן הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא:
בְּטוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם,
אֲמַרְתֶּם "אֶרֶץ אׇכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא"!
כָּל קָרְיָה דַּחֲוֵוֹן עָלַיִן בַּהּ,
חֲוָה טַב קַרְתָּא מָיֵית. <ראש העיר>
עַד דַּחֲוֵוֹן מְצַפְּלִין בֵּיהּ,
חֲוֵוֹן מְאַלְּלִין קַרְתָּא וְנָפְקִין לוֹן, <היו מרגלים את העיר>
וּבַר נָשׁ לָא יְדַע בְּהוֹן.
וְלֹא עוֹד אֶלָּא דַּאֲמַרְתּוּן:
(בְּמִדְבַּר יג,לג) "וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים,
וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם."
אָמַר לָהֶן הַקָּדֵשׁ בָּרוּךְ הוּא:
נִיחָא אֲמַרְתּוּן "וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים",
אֶלָּא "וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם",
יָדְעִין חַוְיתּוּן מָה דַּחֲוֵינָא עָבֵד לְכוֹן בְּאַפֵּיהוֹן!
אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
הִבְרִיחַ הִבְרִים כְּלַפֵּי לְמַעְלָן:
(בְּמִדְבַּר יג,לא) "כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ",
אָמְרוּ: כְּבָיְכוֹל, אֲפִלּוּ לָא יָכִיל לְהוֹן.
רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲמָא בַּר חֲנִינָא:
(יִרְמְיָה יא,טז) "לְקוֹל הֲמוּלָה גְּדֹלָה",
לְקוֹל הַמְּלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁאָמַרְתֶּם,
"הִצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ וְרָעוּ דָּלִיּוֹתָיו."
תְּנֵי:
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
יוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת הָיָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת,
וּמוֹצָאֵי שְׁמִטָּה,
וּמִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁל יְהוֹיָרִיב בְּתִשְׁעָה בְאָב,
וְכֵן בַּשֵּׁנִי.
בַּזֶּה וּבַזֶּה,
הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִין:
(תְּהִלִּים צד,כג) "וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם,
וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם, יַצְמִיתֵם יי אֱלֹהֵינוּ."

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹחָנָן:
מָהוּ לוֹמַר שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים?
אָמַר לֵיהּ:
נִשְׁמְעֶנָּהּ מִן הָדָא דְתֵנֵי:
בַּזֶּה וּבַזֶּה,
הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִין עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִים:
"וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם,
וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם, יַצְמִיתֵם יי אֱלֹהֵינוּ."
רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר:
אִתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
אוֹמְרִים שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
אֵין אוֹמְרִים שִׁיר בְּלֹא נְסָכִים.
הֲתִיב רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
וְהָתְנֵי:
בַּזָּה וּבַזֶּה הָיוּ הַלְוִיִּם עוֹמְדִים עַל הַדּוּכָן וְאוֹמְרִים
"נָשִׂים עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם"!
אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
מָה אַתְּ שָׁמַע מִנֵּהּ?
אָמַר לֵיהּ:
מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ נְסָכִים הָיוּ,
זְמַנּוֹ שֶׁל שִׁיר הָיָה.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
שִׁירוֹ שֶׁל יוֹם.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
שִׁירוֹ שֶׁל אֶתְמוֹל.

אָמַר רַבִּי לֵוִי: <דרש על רשימת המשמרות: יהוריב מירון מסרביי>
יְהוֹיָרִיב, גַּבְרָה;
מֵירוֹן, קַרְתָּה;
מְסָרְבַי, מְסַר בַּי, מָסַר בַּיְתָא לִשְׁנָאֵי.
אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה:
יְהוֹיָרִיב, יָהּ הֵרִיב עִם בָּנָיו,
עַל שֶׁמָּרְדוּ וְסִרְבוּ בוֹ. <מרדו>
יְדַעְיָה, עָמֹק, צְפוֹרִין.
יָדַע יָהּ עֲצָה עֲמֻקָּה שֶׁבְּלִבָּם,
וְהִגְלָם כְּצִפּוֹרִין.

"נִלְכְּדָה בֵיתֵּר".
רַבִּי חֲנָה דָּרַשׁ עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָה עוֹבָדִין בְּ-
(אֵיכָה ב,ב) "בְּלַע אֲדֹנָי וְלֹא חָמָל",
וְרַבִּי יוֹחָנָן דָּרַשׁ שִׁתִּין.
וְרַבִּי יוֹחָנָן יַתִּיר עַל רַבִּי?
אֶלָּא עַל יְדֵי דְּרַבִּי חֲנָה סְמִיךְ לְחָרְבַן בֵּית מִקְדְּשָׁא,
הֲווֹן תַּמָּן סָבִין נְהִירִין, <זקנים נזכרים>
וַחֲנָה דָּרַשׁ, וְאִנּוּן בָּכַיִן,
וּמְשְׁתַּתְּקִין וְקָיְמִין לוֹן.
תְּנֵי:
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי אִלְעַאי:
רַבִּי הָיָה הוֹרֵשׁ: <רבי עקיבה>
(בְּרֵאשִׁית כז,כב) "הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו",
קוֹלוֹ שֶׁלְיַעֲקֹב צוֹוֵחַ
מִמַּה שֶׁעָשׂוּ לוֹ יְדֵי עֵשָׂו בְּבֵיתֵּר.

תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי:
עֲקִיבָה רַבִּי הָיָה דוֹרֵשׁ:
(בְּמִדְבַּר כד,יז) "דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב",
דָּרַךְ כּוֹזְבָה מִיַּעֲקֹב.
רַבִּי עֲקִיבָה, כַּד חֲוָה חָמֵי בַּר כּוֹזְבָה,
חֲוָה אָמַר:
"דֵּן הוּא מַלְכָּא מְשִׁיחָא."
אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן תּוֹרְתָא:
עֲקִיבָה, יֵעָלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיֶיךָ,
וַעֲדַיִן בֶּן דָּוִד לֹא יָבֹא.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
קוֹל אַדְרְיָנוּס קֵיסַר
הוֹרֵג בְּבֵיתֵר שְׁמוֹנִים אֶלֶף רִבּוֹא.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנִים אֶלֶף זוּג שֶׁלְּתוֹקְעֵי קַרְנוֹת
הָיוּ מַקִּיפִין אֶת בֵּיתֵּר.
וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מְמַנֶּה עַל כַּמָּה חֲיָלוֹת,
וְהָיָה שָׁם בֶּן כּוֹזְבָה,
וְהָיָה לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף מְטִיפֵי אֶצְבַּע.
שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ לוֹ:
עַד אֵימָתַי אַתָּה עוֹשֶׂה אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵי מוּמִין?
אָמַר לָהֶן:
וְכִי הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְבָדְקָן?
אָמְרוּ לוֹ:
כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹכֵב עַל סוּסוֹ וְעוֹקֵר אֶרֶז מִן לְבָנוֹן,
לֹא יִהְיֶה נִכְתָּב בְּאִסְטְרָטְיָא שֶׁלָּךְ. <בצבא>
הָיוּ לוֹ מֵאתַיִם אֶלֶף כָּךְ,
וּמֵאתַיִם אֶלֶף כָּךְ.
וְכַד חֲוָה נָפֵק לְקָרָבָא, חֲוָה אָמַר: [734]
רִבּוֹנַיהּ דְּעָלְמָא, לָא תִסְעַד וְלָא תְכְסַף. <אל תעזור ואל תבייש>
(תְּהִלִּים ס,יב) "הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ,
וְלֹא תֵצֵא אֱלֹהִים בְּצִבְאוֹתֵינוּ."

שָׁלֹשׁ שָׁנִים וּמַחְצָה עָשָׂה אַדְרְיָנוּס מַקִּיף עַל בֵּיתֵּר.
וַחֲוָה רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי
יוֹשֵׁב עַל הַשַּׁק וְעַל הָאֵפֶר,
וּמִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וְאוֹמֵר:
"רִבּוֹן הָעוֹלָמִים!
אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין הַיּוֹם, אַל תֵּשֵׁב בַּדִּין הַיּוֹם!"
בְּעָא אַדְרְיָנוּס מֵיזַל לֵיהּ.
אָמַר לֵיהּ חַד כּוּתַי:
לָא תֵזֵיל לָךְ!
דַּאֲנָא חָמֵי מַה מֵעְבַּד וּמַשְׁלֵם לָךְ מְדִינְתָא. <ומוסר>
עָאל לֵיהּ מִן בִּיבָא דְמְדִינְתָא.

עָאל וְאַשְׁפַּח רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי קָאִים מְצַלֵּי.
עֲבַד נַפְשֵׁיהּ לָחֵישׁ לֵיהּ בְּגוֹ אַדְנָיהּ.
חֲמוֹנֵיהּ בְּנֵי מְדִינְתָּא וְאַיְתוּנֵיהּ גַּבֵּי בֶּן כּוֹזְבָא.
אֲמְרוּן לֵיהּ:
חֲמֵינַן הַהֵן כּוּתַּי מִשְׁתָּעֵי לַחֲבִיבָךְ. <מדבר אל דודך>
אֲמַר לֵיהּ:
מָה אֲמַרְתְּ לֵיהּ וּמָה אֲמַר לָךְ?
אֲמַר לֵיהּ:
אִן אֲנָה אָמַר לָךְ, מַלְכָּא קְטֵל לִי,
וְאִן לָא אֲנָה אָמַר לָךְ,אַתְּ קְטֵל יָתִי.
טָב לִי מַלְכָּא קְטֵל יָתִי וְלָא אַתְּ.
אֲמַר לֵיהּ:
אֲמַר לִי דַּאֲנָה מַשְׁלֵם מְדִינְתָּא.
אַתָּא גַּבֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי, אֲמַר לֵיהּ:
מָה אֲמַר לָךְ הָדֵין כּוּתַּיָא?
אֲמַר לֵיהּ:
לֹא כְלוּם.
מָה אֲמַרְתְּ לֵיהּ?
אָמַר לֵיהּ:
לֹא כְלוּם.
יְהַב לֵיהּ חַד בְּעוֹט וְקַטְלֵיהּ.
מִיַּד יָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה:
(זְכַרְיָה יא,יז) "הוֹי רֹעִי הָאֱלִיל, עֹזְבִי הַצֹּאן,
חֶרֶב עַל זְרוֹעוֹ וְעַל עֵין יְמִינוֹ,
זְרֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ, וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה."
הָרַגְתְּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי,
זְרוֹעָן שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל וְעֵין יְמִינָם,
לְפִיכָךְ זְרוֹעוֹ שֶׁלְּאוֹתוֹ הָאִישׁ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ,
וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה.
מִיַּד נִלְכְּדָה בִּיתֵּר וְנֶהֱרַג בֶּן כּוֹזְבָא.

אַתּוֹן טְעִינִין רֵישֵׁיהּ גַּבֵּי אַדְרְיָנוּס.
אֲמַר לוֹן:
מַן קְטַל הָדֵן?
אָמַר לֵיהּ חַד כּוּתַּיָא
אֲנָה קַטְלֵיתֵיהּ.
אָמַר לֵיהּ:
חַמִּי לִי פְּטוֹמֵיהּ! <הראה לי גופתו>
חַמִּי לֵיהּ פְּטוֹמֵיהּ.
אַשְׁכַּח חֲכִינָה כְּרִיכָה עֲלוֹי, אֲמַר:
אִלּוּלֵי אֱלָהָא דְּקַטְלֵיהּ,
מַן הֲוָה יָכִיל קַטְלֵיהּ?
וְקָרָא עָלָיו:
(דִּבְרִים לב,ל) "אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם,
וַיי הִסְגִּירָם."

וְהָיוּ הוֹרְגִין בָּהֶם וְהוֹלְכִין,
עַד שֶׁשָּׁקַע הַסּוּס בַּדָּם עַד חוֹטְמוֹ.
וְהָיָה הַדָּם מְגַלְגֵּל סְלָעִים מִשְּׁאוֹי אַרְבָּעִים סְאָה,
עַד שֶׁהָלַךְ הַדָּם בַּיָּם אַרְבַּעַת מִיל.
אִם תֹּאמַר שֶׁהִיא קְרוֹבָה לַיָּם,
וַהֲלֹא רְחוֹקָה מִן הַיָּם אַרְבָּעִים מִיל!
אָמְרוּ:
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מוֹחֵי תִּינוֹקוֹת
מָצְאוּ עַל אֶבֶן אַחַת,
וּמָצְאוּ שָׁלֹשׁ קֻפּוֹת <סלים>
שֶׁל קְצִיצֵי תְּפִלִּין שֶׁלְּתַשַּׁע תְּשַׁע סְאִין, <בתי תפלין>
וְיֵשׁ אוֹמְרִים תְּשַׁע שֶׁלְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין.

תְּנֵי:
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
חָמֵשׁ מֵאוֹת בָּתֵּי סוֹפְרִים הָיוּ בִּבְיִתֵּר,
וְהַקָּטָן שֶׁבָּהֶן,
אֵין פָּחוּת מֵחָמֵשׁ מֵאוֹת תִּינוֹקוֹת.
וְהָיוּ אוֹמְרִים:
אִם בָּאוּ הַשּׁוֹנְאִין עָלֵינוּ,
בְּמִכְתּוֹבִים הַלָּלוּ אָנוּ יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן,
וּמְנַקְּרִים אֶת עֵינֵיהֶם.
וְכֵיוָן שֶׁגָּרְמוּ עֲוֹנוֹת,
הָיוּ כּוֹרְכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּסִפְרוֹ,
וְשׂוֹרְפִין אוֹתוֹ,
וּמִכֻּלָּם לֹא נִשְׁתַּיֵּר אֶלָּא אֶנִי.
וּקְרָא עַל גַּרְמֵיהּ:
(אֵיכָה ג,נא) "עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי."

כֶּרֶם גָּדוֹל הָיָה לְאַדְרִינוּס הָרָשָׁע,
שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִיל עַל שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִיל,
כְּמִן טִיבֶּרְיָא לְצִפּוֹרִי,
וְהִקִּיפוּ גָּדֵר מֵהֲרוּגֵי בֵיתֵּר,
מְלֹא קוֹמָה וּפִשּׁוּט יָדַיִם,
וְלֹא גָזַר עֲלֵיהֶם שֶׁיִּקָּבְרוּ.
עַד שֶׁעָמַד מֶלֶךְ אַחֵר,
וְגָזַר עֲלֵיהֶם שֶׁיִּקָּבְרוּ.
אָמַר רַב חוּנָה:
מִשֶּׁנִּתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתֵּר לִקְבוּרָה,
נִקְבָּעָה "הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב":
"הַטּוֹב", שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ,
"וְהַמֵּטִיב", שֶׁנִּתְּנוּ לִקְבוּרָה.

תְּנֵי:

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עָשָׂת בֵּיתֵר
לְאַחַר חָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
וְלָמָּה חָרְבָה?
עַל שֶׁהִדְלִיקָה נֵרוֹת לְאַחַר חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
וְלָמָּה הִדְלִיקָה נֵרוֹת?
שֶׁהָיוּ בּוּלְיָוטֵי יְרוּשָׁלַיִם יוֹשְׁבִין בְּאֶמְצַע הַמְּדִינָה. <חברי מועצה>
וְכַד דַּהֲווֹן חָמַיִין בַּר נָשׁ סָלִיק לִירוּשְׁלַיִם,
הֲווֹן אָמְרִין לֵיהּ:
בְּגִין דִּשְׁמַעְנַן עֲלָךְ,
דְּאַתְּ בָּעֵי מִתְעַבְדָה אַרְכּוֹנְטֵס וּבוּלְיָוטֵס. <להעשות מושל ויועץ>
וְהוּא אָמַר לוֹן:
לֵית בְּדַעְתִּי.
אָמְרִין לֵיהּ:
בְּדִיל דִּשְׁמַעְנַן עֲלָךְ,
דְּאַתְּ בָּעֵי מְזַבָּנָה אוּסְיָא דִּילָךְ. <למכור את אחוזתך>
וְהוּא אָמַר לוֹן:
לֵית בְּדַעְתִּי.
וַהֲוָה חַבְרֵיהּ אָמַר לֵיהּ:
מָה אַתְּ בָּעֵי מִן דֵּין? כְּתוֹב וַאֲנָה חָתֵם
וַהֲוָה כָּתוּב וְחַבְרֵיהּ חָתֵם.
וַהֲווֹן מְשַׁלְחִין אוֹנְיָתָא לְבַר בַּיְתֵיהּ, <שטר מכירה>
וְאָמְרִין לֵיהּ:
אִן אַתָּא פְּלָנְיָא מֵעוֹל לְאוּסְיָא דִּידֵיהּ, <להכנס לאחוזתו>
לָא תִשְׁבְּקִנֵּיהּ דְּהִיא זְבִינָה גַּבָּן. <מכורה אצלנו>
וְכֵיוָן דַּהֲוָה שָׁמַע מִנְּהוֹן כֵּן,
הֲוָה אָמַר: [735]
הַלְוַאי אִתְבַּר רַגְלֵיהּ דְּהָהוּא גַּבְרָה, <היתה רגלי נשברת>
וְלָא סָלֵק לִירוּשְׁלַיִם.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(אֵיכָה ד,יח) "צָדוּ צְעָדֵינוּ מִלֶּכֶת בִּרְחֹבֹתֵינוּ",
"צָדוּ צְעָדֵינוּ", אַצְדֵי אָרְחָתֵיהּ דְּהָהוּא בַּיְתָא. <שומם דרכיו>
"קָרַב קִצֵּנוּ", קְרַב קִצֵּיהּ דְּהָהוּא בַּיְתָא.
"מָלְאוּ יָמֵינוּ", מְלוֹ יוֹמוֹי דְּהָהוּא בַּיְתָא.
אוֹף אִנּוּן לָא נָפְקִין טָבָאוּת:
(מִשְׁלֵי יז,ה) "שָׂמֵחַ לְאֵיד לֹא יִנָּקֶה".

שְׁנֵי אַחִים הֲווֹן בְּכְפַר חֲרִיבָה
וַהֲווֹן רוֹמִים אָזְלִין עֲלֵיהוֹן,
וּמְקַטְלִין לוֹן.
וְאָמְרִין:
כָּל סַמָּא דְּמִלְתָּא, <התרופה לדבר>
נֵיתֵי כְלִילָא עַל רֵישֵׁיהוֹן. <נביא עטרה>
אָמְרִין:
נַדְבְּקִנּוּן אוֹף חַד זְמַן! <נרדוף אותם עוד פעם אחת>
מִן דְּנָפְקִין, <כשיצאו האחים>

פִּגַּע בְּהוֹן חַד סָבָא, אָמַר לוֹן:
בָּרִיכוֹן יִסְעוֹדְנְכוֹן! <בוראכם יעזרכם>
אַמְרוּן:
לָא יִסְעוֹד וְלָא יַכְסֵף! <לא יעזור ולא יבייש>
(תְּהִלִּים ס,יב) "הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ".

שְׁנֵי אֲרָזִים הָיוּ בְּהַר הַמִּשְׁחָה,
תַּחַת אֶחָד מֵהֶן,
הָיוּ מוֹכְרִין אַרְבַּע חֲנֻיּוֹת טְהוֹרוֹת,
וְהָאֶחָד, הָיוּ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ
אַרְבָּעִים סְאָה גוּזָלוֹת בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ,
וּמֵהֶן הָיוּ מַסְפִּיקִין קִנִּים לְכָל יִשְׂרָאֵל.

טוּר שִׁמְעוֹן הֲוָה מַפֵּיק
תְּלָת מָאָן גַּרְבִּין דְּמַרְקוּעַ לְקֵיטָצָא <כדים של דגים מלוחים לאוספי התאנים>
כָּל עֲרוּבַת שַׁבָּא.
וְלָמָּה חָרֵב?
יֵשׁ אוֹמֵר:
מִפְּנֵי הַזְּנוּת.
וְיֵשׁ אוֹמְרִין:
שֶׁהָיוּ מְשַׁחֲקִין בַּכַּדּוּר.

עֲשָׂרָה אֲלָפִים עֲיָרוֹת הָיוּ בְּהַר הַמֶּלֶךְ.
וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם, אֶלֶף מִכֻּלָּם.
וּכְנֶגְדָּן אֶלֶף סְפִינוֹת בַּיָּם.
וְכֻלְּהֶם חֲרֵבוּ.

שָׁלֹשׁ עֲיָרוֹת,
הָיָה הַטִּימֵס שֶׁלָּהֶן עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם בַּעֲגָלָה.
כָּבוּל וְשִׁיחִין וּמִגְדּוֹל צַבָּעַיָּא.
וּשְׁלָשְׁתָּן חָרְבוּ.
כָּבוּל, מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת;
שִׁיחִין, מִפְּנֵי כְּשָׁפִים;
וּמִגְדּוֹל צַבָּעַיָּא, מִפְּנֵי הַזְּנוּת.

שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים,
כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מוֹצִיא כִּפְלַיִם כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם,
כְּפַר בֵּישׁ וּכְפַר שִׁחְלַיָּא וּכְפַר הִכְרַיָּא.
וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן "כְּפַר בֵּישׁ"?
דְּלָא הֲווֹן מְקַבְּלִין לְעָבוֹרָא.
וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן כְּפַר שִׁחְלַיָּא?
דַּהֲווֹן מְרַבִּיִין בְּנֵיהוֹן כְּאַלַּיִן תִּחְלוּסַיָּא. <שחליים, ירק>
וּלְמָה הוּא קָרֵי לוֹן "כְּפַר הִכְרַיָּא"?
דַּהֲווֹן כָּל נְשֵׁיהוֹן יָלְדָן הִכְרִין.
אִי לָא הֲוָת חָדָא מִנְּהוֹן נָפְקָא מִן תַּמָּן,

לָא חֲוָת יָלְדָה נְקֵבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנִים זוּגִים אַחִים כֹּהֲנִים
נִשְׂאוּ לִשְׁמוֹנִים זוּגוֹת אֲחָיוֹת כֹּהֲנוֹת
בְּלַיְלָה אֶחָד בְּהָדָא גֵּפְנָא
חוּץ מֵאַחִים בְּלֹא אֲחָיוֹת,
מֵאֲחָיוֹת בְּלֹא אַחִים,
חוּץ מִלְּוִיִּם, חוּץ מִיִּשְׂרְאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנִים חֲנֻיּוֹת שֶׁל אוֹרְגֵי פַּלְגָּס
הָיוּ בִּמְגִדּוֹל צַבָּעַיָּא.
אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא:
שְׁמוֹנִים חֲנֻיּוֹת שֶׁל מוֹכְרֵי טְהָרוֹת
הָיוּ בִּכְפַר אִמְּרָא.
רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא:
שְׁמוֹנִים חֲנֻיּוֹת שֶׁל מוֹכְרֵי שִׁידּוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת <עגלות>
הָיוּ בְּשִׁיחִין
אָמַר רַבִּי יַנַּי:
שִׁידָּה לֹא הָיְתָה בְּיָמֵינוּ.
רַבִּי זְעוֹרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָא:
אִמֵּר הִיא הָיְתָה קְטַנָּה שֶׁבַּמִּשְׁמָרוֹת,
וְהִיא הָיְתָה מוֹצִיאָה
שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף פִּרְחֵי כְהֻנָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּרְחֵי כְהֻנָּה
נָהֲרְגוּ עַל דָּמוֹ שֶׁל זְכַרְיָה.
רַבִּי יוּדָן שָׁאַל לְרַב אַחָא:
אֵיכָן הָרְגוּ אֶת זְכַרְיָה,
בְּעֶזְרַת הַנָּשִׁים, אוֹ בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל?
אָמַר לוֹ:
לֹא בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּעֶזְרַת הַנָּשִׁים,
אֶלָּא בְּעֶזְרַת הַכֹּהֲנִים.
וְלֹא נָהֲגוּ בְדָמוֹ לֹא כִּדְמֵי הָאַיִל,
וְלֹא כִּדְמֵי הַצְּבִי.
תַּמָּן כְּתִיב:
(וַיִּקְרָא יז,יג) "וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר",
בְּרַם הָכָא:
(יְחֶזְקֵאל כד,ז) "כִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה,
עַל צְחִיחַ סֶלַע שָׂמָתְהוּ,
לֹא שְׁפָכַתְהוּ עַל הָאָרֶץ לְכַסּוֹת עָלָיו עָפָר",
כָּל כָּךְ לָמָּה?
(יְחֶזְקֵאל כד,ח) "לְהַעֲלוֹת חֵמָה לִנְקֹם נָקָם

נָתַתִּי אֶת דָּמָהּ עַל צְחִיחַ סָלַע לְבִלְתִּי הִכָּסוֹת.״
שִׁבַּע עֲבֵרוֹת עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם:
הָרְגוּ כֹּהֵן וְנָבִיא וְדַיָּן,
וְשָׁפְכוּ דָּם נָקִי,
וְטִמְּאוּ אֶת הָעֲזָרָה,
וְשַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים הָיָה.
וְכֵיוָן שֶׁעָלָה נְבוּזַרְאֲדָן לְכָאן,
רָאָה אֶת הַדָּם תּוֹסֵס.
אָמַר לָהֶן:
מַה טִּיבוֹ שֶׁלָּזֶה?
אָמְרוּ לוֹ:
דָּם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְאֵילִים,
שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.
מִיַּד הֵבִיא פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָשִׂים וּשְׁחָטָן עָלָיו,
וַעֲדַיִן הַדָּם תּוֹסֵס.
וְכֵיוָן שֶׁלֹּא הוֹדוּ לוֹ, תָּלָן בְּגַרְדּוֹן.
אָמְרוּ:
הוֹאִיל וְהַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְתָבְעַ דָּמוֹ מִיָּדֵינוּ,
אָמְרוּ לוֹ:
דַּם כֹּהֵן וְנָבִיא וְדַיָּן הוּא,
שֶׁהָיָה מִתְנַבֵּא עָלֵינוּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה לָנוּ,
וְעָמַדְנוּ עָלָיו וַהֲרַגְנוּהוּ.
מִיַּד הֵבִיא שִׁמּוֹנִים אֶלֶף פִּרְחֵי כְהֻנָּה וּשְׁחָטָן עָלָיו,
וַאֲדַיִן הַדָּם תּוֹסֵס.
בְּהָהִיא שַׁעֲתָא נְזַף בֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ:
מָה אַתְּ בָּעֵי?
נוֹבַד כָּל אֻמָּתָךְ עֲלָךְ?
מִיַּד נִתְמַלָּא הַקָּדֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים, וְאָמַר:
מָה אִם זֶה שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם וְאַכְזָרִי,
נִתְמַלָּא רַחֲמִים עַל בָּנָיו,
אֲנִי, שֶׁכָּתוּב בִּי: [736]
(דְּבָרִים ד,לא) ״כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ,
לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ,
וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם.״
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!
מִיַּד רָמַז לַדָּם וְנִבְלַע בִּמְקוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שִׁמּוֹנִים אֶלֶף פִּרְחֵי כְהֻנָּה
בָּרְחוּ לָהֶם לְתוֹךְ קַלְתּוּתִים שֶׁלְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ <תאים>
וְכֻלָּם נִשְׂרְפוּ.
וּמִכֻּלָּם לֹא נִשְׁתַּיֵּר אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל,
שֶׁנֶּאֱמַר:
(זְכַרְיָה ג,ב) ״הֲלוֹא זֶה אוּד מֻצָּל מֵאֵשׁ.״

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
שְׁמוֹנִים אֶלֶף פִּרְחֵי כְהֻנָּה
בָּקְעוּ לְתוֹךְ חֲיָלוֹתָיו שֶׁלִּנְבוּכַדְנֶצַּר, <פרצו ונמלטו>
וְהָלְכוּ לָהֶן אֵצֶל יִשְׁמְעֵאלִים.
אָמְרוּ לוֹן:
"הָבוּ לָן נְשֹׁתֵי, דַּאֲנַן צָהֵינָי!" <צמאים>
הֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶן מֵינֵי מְלוּחִים וְנוֹדוֹת נְפוּחוֹת.
אָמְרוּ לוֹן:
אִכְלוּן וְאַתּוּן שָׁתַיְי! <ואתם שותים>
וְכֵיוָן דַּהֲוָה חַד מִנְּהוֹן שָׁרֵי זֵיקָא, <מתיר את הנוד>
וְיָהֵיב לֵיהּ גּוֹ פֻּמֵּיהּ,
הֲוָה רוּחָא נָפֵק וַהֲוָה חָנֵק לֵיהּ.
הָדָא הִיא דִכְתִיב:
(יְשַׁעְיָה כא,יג) "מַשָּׂא בַּעְרָב", מַטּוּל רַב בַּעֲרַבְיָה,
"בַּיַּעַר בַּעְרַב תָּלִינוּ",
מִי נְתוּנִים בְּיַעַר הַלְּבָנוֹן? "בַּעְרַב תָּלִינוּ",
אֶלָּא "אֹרְחוֹת דְּדָנִים",
כֵּן אָרְחָהוֹן דִּבְנֵי דוֹדַיָּא עָבְדִין.
יִשְׁמָעֵאל שֶׁצָּמָא,
לֹא (יְשַׁעְיָה כא,יד) "לִקְרַאת צָמֵא הֲתָיוּ מָיִם"?
(בְּרֵאשִׁית כא,יט) "וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת עֵינֶיהָ,
וַתֶּרֶא בְּאֵר מָיִם",
לָא מִן טִיבוּתְהוֹן אֲתוֹן לְגַבֵּיכוֹן, <לא מרצונם באו אצלכם>
(יְשַׁעְיָה כא,טו) "כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ,
מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה",
שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר אֶת שִׁמְטִיהֶם,
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(שְׁמוֹת כג,יא) "וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ".
(יְשַׁעְיָה כא,טו) "וּמִפְּנֵי קֶשֶׁת דְּרוּכָה",
שֶׁלֹּא רָצוּ לְשַׁמֵּר שַׁבְּתוֹתֵיהֶם,
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(נְחֶמְיָה יג,טו) "בַּיָּמִים הָהֵמָּה,
רָאִיתִי בִיהוּדָה דֹּרְכִים גִּתּוֹת בַּשַּׁבָּת."
(יְשַׁעְיָה כא,טו) "וּמִפְּנֵי כֹּבֶד מִלְחָמָה",
שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִלָּחֵם בְּמִלְחַמְתָּהּ שֶׁלַּתּוֹרָה,
כְּמָה דְאַתְּ אָמַר:
(בְּמִדְבַּר כא,יד) "עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יי".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
מִגְּבָת וְעַד אַנְטִיפַּטְרִיס,
שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָרוֹת הָיוּ.
הַקְּטַנָּה שֶׁבָּהֶן הִיא הָיְתָה בֵּית שֶׁמֶשׁ,
דִּכְתִיב בָּהּ:
(שְׁמוּאֵל א ו,יט) "וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ,
כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יי,
וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ",

וְאֵלּוּ מְרוּחַ אַחַת הָיוּ!
אִין אַתְּ מְנַצַּע לַהּ קַנַּיִי, לָא נָסְיָה. <אם אתה נועץ בה קנים, אינה נושאת>
אָמַר רַבִּי חֲנִינָה:
קָפְצָה לָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָה:
בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה חֲצִיפָה הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
שֶׁהִיא עוֹשָׂה פֵּרוֹת!
מִפְּנֵי מָה הִיא עוֹשָׂה פֵּרוֹת?
תְּרֵין אָמוֹרִין,
חַד אָמַר:
מִפְּנֵי שֶׁמְּזַבְּלִין אוֹתָהּ.
וְחָרָנָה אָמַר:
מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכִין אֶת עֲפָרָהּ.
עוֹבָדָא הֲוָה בְּחַד,
דַּהֲוָה קָאִים זָרַע בִּקְעָתָא בִּקְעַת אַרְבֵּל,
וּכְבַשׁ יָדֵיהּ וּנְפַק עַפְרָא יַקִּידָא וְאוֹקֵיד זַרְעָא.

תְּנֵי:
רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה,
לֹא נִרְאָה עוֹף טָס בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
מָה טַעְמָא?
(יִרְמְיָה ט,ט) "מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה,
נָדְדוּ הָלָכוּ".

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא:
קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה
עַד שֶׁלֹּא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל,
נָטְעוּ תְּמָרִים בְּבָבֶל.
עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ לְהוּטִים אַחַר מִתְיָקָה,
שֶׁהִיא מַרְגֶּלֶת הַלָּשׁוֹן לַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בִּרְיֵהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ:
שִׁבְעִים מֵאוֹת מִינֵי דָגִים טְהוֹרִין,
וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת מִינֵי חֲגָבִין טְהוֹרִין,
וְלָעוֹף אֵין מִסְפָּר,
כֻּלְּהֶם גָּלוּ עִם יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל.
וּכְשֶׁחָזְרוּ, כֻּלְּהֶם חָזְרוּ עִמָּהֶן,
חוּץ מִן הַדָּג הַנִּקְרָא שִׁבּוּטָא.
וְדָגִים הֵיאַךְ גָּלוּ?
רַב חוּנָה בַּר יוֹסֵף אָמַר:
הֶרֶךְ הַתְּהוֹם גָּלוּ, וְדֶרֶךְ הַתְּהוֹם חָזְרוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא רוֹאֶה בְּמַפַּלְתָּהּ שֶׁל תַּדְמוֹר,
שֶׁהִיא הָיְתָה שְׁתֵּי פְּחָרְבַּן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן,
וּבְחָרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי.
בְּחָרְבָּן רִאשׁוֹן הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנִים אֶלֶף קָשָׁטִים,
וּבַחָרְבָּן הַשֵּׁנִי הֶעֱמִידָה שְׁמוֹנַת אֲלָפִים קָשָׁטִים.

"וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר."
חָרַשׁ רוּפּוּס שְׁחִיק עֲצָמוֹת אֶת הַהֵיכָל.

[תַּעֲנִיוֹת ד,ז]
הֲלָכָה ט
[משנה]

מִשֶּׁנִּכְנַס אָב, מְמַעֲטִים בְּשִׂמְחָה.
שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ,
אָסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס,
וּבַחֲמִישִׁי מֻתָּרִין, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת.

[תלמוד]

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי:
הָדָא דְתֵימָא אָמַר, בְּבָנָיִן שֶׁלְּשִׂמְחָה,
אֲבָל אִם הָיָה כָּתְלוֹ גּוֹהֶה,
סוֹתְרוֹ וּבוֹנֵהוּ.
אָמַר שְׁמוּאֵל:
בְּכָתְלָא דְגָנֵיי בֵּיהּ. <ששוכבים>

רַבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה,
רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִדִּי:
אָסוּר לְאָרֵס אִשָּׁה בְּעֶרֶב שַׁבָּת.
הָדָא דְתֵימָא אָמַר,
שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת אֵרוּסִין,
הָא לְאָרֵס, יְאָרֵס.
שְׁמוּאֵל אָמַר:
אַפְלוּ בְתִשְׁעָה בְאָב יְאָרֵס,
שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר.
מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל!
תַּמָּן הוּא אָמַר:
(תְּהִלִּים סח,ז) "מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה".
(תְּהִלִּים סב,י) "בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד."
וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵן!
אֶלָּא שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בַּתְּפִלָּה.
אַפְלוּ כֵן, לָא קָיְמָה. [737]
אָמַר רַבִּי יוֹנָה:
הָדָא דְתֵימָא אָמַר, מֵרוֹחַ וּמִלְּבוֹשׁ, <להחליק וללבוש>

בְּרַם מֵרוֹחַ וּמְתַקָּנָה, <להחליק ולהכין>
כֵּן אֲנַן אָמְרִין:
הָדֵן קְצָרָה, אֲסִיר לֵיהּ מֵעִבּוּד עֲבִידְתֵּיהּ? <הכובס הזה, אסור לו לעשות מקצועו>
מַתְנֵיתָה פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹנָה:
"שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ,
אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְכַבֵּס,
וּבַחֲמִישִׁי מֻתָּרִין, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת."
רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב הַמְנוּנָא:
לַתִּסְפֹּרֶת הוּשְׁבָּה.

רַבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה,
רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ:
תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת מֻתָּרוֹת.
לְאַחֲרָיו מָהוּ?
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
לְאַחֲרָיו אָסוּר.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
לְאַחֲרָיו מֻתָּר.
דַּרְשָׁה רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא לְצִפּוֹרָאֵי,
וְלָא קַבְּלוּן עֲלֵיהוֹן.
אָמַר רַבִּי אִימִי לְרַבִּי יסי:
וְאֵין בֶּן אָחִיו שֶׁלְּרַבִּי חִיָּה הַגָּדוֹל חָלוּק עָלָיו?
אָמַר לֵיהּ:
בְּפֵרוּשׁ פְּלִיגִין.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
לְאַחֲרָיו אָסוּר.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר:
לְאַחֲרָיו מֻתָּר.
מָה עָבַד לַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ?
פְּתַר לַהּ תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
וְלֵית שְׁמַע מִנַּהּ כְּלוּם.

רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר,
מִן הַהֲוָה תִּשְׁעָה בְאָב נָפֵק,
הֲוָה מַכְרֵיז:
"יִפְתְּחוּן סַפָּרָיָא, וּמַן דְּבָעֵי מְסַפָּרָה, יְסַפַּר!"
כְּתִיב:
(הוֹשֵׁעַ ב,יג) "וְהִשְׁבַּתִּי כָּל מְשׂוֹשָׂהּ,
חַגָּהּ, חָדְשָׁהּ, וְשַׁבַּתָּהּ, וְכֹל מוֹעֲדָהּ."
דָּרוֹמָאֵי נָהֲגִין חַגָּהּ,
צִפּוֹרָאֵי נָהֲגִין חָדְשָׁהּ,
טִיבֶּרְיָאֵי נָהֲגִין שַׁבַּתָּהּ.
חַזְרוּן רַבָּנִין דְּטִיבֶּרְיָא לְמִנְהוֹג כְּרַבָּנִין דְּצִפּוֹרִין.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא׃
בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהוּ מִתְעַנְּגִין בָּעֲשִׂירִי,
שֶׁבּוֹ נִשְׂרַף בֵּית אֱלֹהֵינוּ.
וְלָמָּה בַּתִּשְׁעִי?
שֶׁבּוֹ הִתְחִילָה הַפֻּרְעָנוּת.
וּתְנֵי כֵן׃
בַּשְּׁבִיעִי נִכְנְסוּ לְתוֹכוֹ,
בַּשְּׁמִינִי הָיוּ מְקָרְקְרִין בּוֹ,
בַּתִּשְׁעִי הִצִּיתוּ בוֹ אֶת הָאוּר,
וּבָעֲשִׂירִי נִשְׂרַף.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי צָיֵים תִּשְׁעִי וַעֲשִׂירִי.
רַבִּי אַבּוּן צָיֵים תִּשְׁעִי וַעֲשִׂירִי.
רַבִּי לֵוִי צָיֵים תִּשְׁעִי וְלֵילֵי עֲשִׂירִי.

רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה׃
בִּקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְאָב, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ.
אָמַר לוֹ רַבִּי לְעָזָר׃
עִמָּךְ הָיִיתִי וְלָא אִתְאֲמְרַת הָכִי, אֶלָּא,
בִּקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ.
אָמַר, הוֹאִיל וְנִדְחָה, יִדָּחֶה.
אָמְרוּ לוֹ׃
יִדָּחֶה לִמָּחָר.
וְגָזַר לֵיהּ הָהִיא דְּתָנֵינַן תַּמָּן׃ <וגמל לו>
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר׃
עַל שְׁנֵיהֶן הוּא אוֹמֵר׃
(בְּרֵאשִׁית א,כח) ״וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים,
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים׃
פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ״.
רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה׃
הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.
אָמַר לֵיהּ רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא׃
עִמָּךְ הָיִיתִי וְלָא אִתְאֲמְרַת אֶלָּא
״אִם הָיְתָה תּוֹבַעַת לְהִנָּשֵׂא, הַדִּין עִמָּהּ״.
וּקְרָא עֲלֵיהוֹן׃
(קֹהֶלֶת ד,ט) ״טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד״.

הֲלָכָה י
[משנה]

עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאָב,
לֹא יֹאכַל אָדָם שְׁנֵי תַבְשִׁילִין,
לֹא יֹאכַל בָּשָׂר וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן.
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר׃
יְשַׁנֶּה.

רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בִּכְפִיַּת הַמִּטָּה.
וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

[תלמוד]

מָהוּ "יְשַׁנֶּה"?
יְחַלֵּף:
אִן הֲוָה יְלִיף אָכִיל לִיטְרָא דְּקוּפְּד, <אם היה רגיל לאכול 325 ג' בשר>
יֵיכוֹל פַּלְגָּא; <יאכל חצי>
אִן הֲוָה יְלִיף שָׁתֵי קָסְט דַּחֲמַר,
יִשְׁתֵּה פַּלְגָּא. <חצי ליטר יין>
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
וּבִלְבַד עִקָּר סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְּאָב.
אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה:
וּבִלְבַד מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן. <אחר הצהריים>
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
תַּרְתֵּיהוֹן לְקָלָא.
אָכַל סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְּאָב מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַטָּן, <לפני הצהריים>
אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה, מֻתָּר;
אָכַל סְעוּדָתוֹ מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן,
אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעֲתוֹ, מֻתָּר.
תְּנֵי:
תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת,
וְכֵן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,
אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעֲתוֹ, מֻתָּר.
רַב, מִן דַּהֲוָה אָכִל כָּל צָרְכֵיהּ,
הֲוָה צָבַע פִּסְתֵּיהּ בְּקִטְמָא וְאָמַר: <היה טובל פתו באפר>
זוֹ הִיא עִקָּר סְעוּדַת תִּשְׁעָה בְּאָב,
לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר:
(אֵיכָה ג,טז) "וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי, הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר." [738]

אָוּת אָמַר רַבִּי יְהוּדָה.
מָה טַעְמוֹן הָרַבָּנִין?
עָשׂוּ כְּמִי שֶׁמֵּתוֹ מֻטָּל לְפָנָיו:
אֵינוֹ לֹא כּוֹפֶה אֶת מִטָּתוֹ,
וְלֹא יָשֵׁן עַל גַּבֵּי מִטָּה כְּפוּיָה.

[תַּעֲנִיוֹת ד,ח]
הֲלָכָה יא
[משנה]

אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל
כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים,
שֶׁבָּהֶן בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאִין בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִים,

שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ;
כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה.
וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים.
וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת?
בָּחוּר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה,
מָה אַתָּה בוֹרֵר לָךְ.
אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי,
תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה.
וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (שיר השירים ג,יא)
"צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה,
בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ";
"בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ", זוֹ מַתַּן תּוֹרָה,
"וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ", זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

[תלמוד]

נִיתָא יוֹם הַכִּפּוּרִין,
שֶׁהוּא כַּפָּרָה עַל יִשְׂרָאֵל,
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב לָמָּה?
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא:
שִׁבּוֹ זְמַן קְצִיצָה יָפָה לָעֵצִים, <מתאים לכרות עצים למערכה>
שֶׁכָּל עֵצִים שֶׁהֵן נִקְצָצִין בּוֹ,
אֵינָן עוֹשִׂין מַאֲכוֹלוֹת, <תולעים>
כְּהֵיא דְתַנִּינַן תַּמָּן:
"כָּל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תּוֹלַעַת,
פָּסוּל מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ."

רַב חִיָּה בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב:
שִׁבּוֹ הִתִּיר הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פְּרִסְיָדִיּוֹת <מחסומים עם חיילים>
שֶׁהוֹשִׁיב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט עַל הַדְּרָכִים.
כְּהָנָא שְׁאַל לְרַב:
כָּל הָדָא טִיבוּתָא רַבְּתָא עֲבַד, וּכְתִיב בֵּיהּ:
(מְלָכִים ב טז,ג) "עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר"!
אָמַר לֵיהּ:
עַל יְדֵי שֶׁשָּׁמַט אֶת הַקּוֹלָר מִצַּוָּארוֹ,
וּתְלָיוֹ בְּצַוַּאר הָרַבִּים:
לֹא אָמַר "כָּל עַמָּא יִסְקוּן",
אֶלָּא "מַן דְּבָעֵי מְסוֹק, יְסוֹק".

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק,
וְאָמְרִין לַהּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן:
שִׁבּוֹ חָזְרוּ שְׁבָטִים לָבוֹא זֶה בְּזֶה,
דִּכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר לו,ז) "וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה,

כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.״
וּכְתִיב:
(בְּמִדְבַּר לו,ח) ״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה
מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה,
לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו.״
וְכִי אֶפְשָׁר לְבַת לֵירָשׁ שְׁנֵי מַטּוֹת?
תִּפָּתֵר שֶׁהָיָה אָבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד,
וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר.

וְרַבָּנִין אָמְרִין:
שִׁבּוֹ הֲתַר שִׁבְטוֹ שֶׁלְּבִנְיָמִין לָבוֹא בַקָּהָל,
דִּכְתִיב:
(שׁוֹפְטִים כח,יח) ״אָרוֹר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן.״
מִקָּרָא קָרְאוּ וְקֵרְבוּהוּ, מִקָּרָא קָרְאוּ וְרִחֲקוּהוּ.
מִקָּרָא קָרְאוּ וְקֵרְבוּהוּ:
(בְּרֵאשִׁית מח,ה) ״אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי
מִקָּרָא קָרְאוּ וְרִחֲקוּהוּ:
(בְּרֵאשִׁית לה,יא) ״גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ,
וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ.״
וַאֲדַיִן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִן.

רַבִּי אַבּוּן אוֹמֵר:
שִׁבּוֹ בָּטַל הַחֻפָּר.
וְאָמַר רַבִּי לֵוִי:
בְּכָל עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאָב,
הָיָה מֹשֶׁה מוֹצִיא כָּרוֹז בְּכָל הַמַּחֲנֶה וְאוֹמֵר:
״צְאוּ לַחֻפָּר, צְאוּ לַחֻפָּר!״
וְהָיוּ יוֹצְאִין וְחוֹפְרִין לָהֶן קְבָרוֹת, וִישֵׁנִים,
וּבַשַּׁחַר הָיוּ עוֹמְדִין,
וּמוֹצְאִין עַצְמָן חֲסֵרִים
חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף וּפְרוֹטְרוֹט.
וּבַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה עָשׂוּ כֵּן,
וְעָמְדוּ וּמָצְאוּ עַצְמָן שְׁלֵמִים. אָמְרוּ:
״דִּלְמָא דְּטָעֵינַן בְּחֻשְׁבָּנָא?״
וְכֵן בַּעֲשָׂרָה וּבְאַחַד עָשָׂר וּבִשְׁנֵים עָשָׂר,
וּבִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר.
כֵּיוָן דְּאַשְׁלֵם זְהִרָא, אָמְרוּ: <כשהירח נעשה מלא>
״דּוֹמֶה שֶׁבִּטֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה קָשָׁה מֵעָלֵינוּ!״
וְעָמְדוּ וְעָשׂוּ יוֹם טוֹב.

״כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה.
וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים.״
רַבִּי יַנַּי בִּירַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר:

וַאֲפִלּוּ נְתוּנִים בַּתֵּבָה. <בארגז>
נְתוּנִים בַּתֵּבָה וְאַתְּ אָמַר הָכֵן!
מִתּוֹךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן, הוּא מַשְׁאִילָן.

"וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת?
שָׂא נָא עֵינֶיךְ בָּחוּר,
וּרְאֵה מָה אַתְּ בּוֹרֵר לָךְ!
אַל תִּתֵּן עֵינֶיךְ בַּנּוֹי,
תֵּן עֵינֶיךְ בַּמִּשְׁפָּחָה!"
הָיְתָה בְתּוֹ שֶׁלַּמֶּלֶךְ שׁוֹאֶלֶת מִבְּתּוֹ שֶׁלְּכֹהֵן גָּדוֹל,
בְּתּוֹ שֶׁלְּכֹהֵן גָּדוֹל שׁוֹאֶלֶת מִבְּתּוֹ שֶׁלַּמֶּלֶךְ.
הַכְּאוּרוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת:
"אַל תִּתֵּן עֵינֶיךְ בַּנּוֹי!"
וְהַנָּאוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת:
"תֵּן עֵינֶיךְ בַּמִּשְׁפָּחָה!"
"וְכֵן הוּא אוֹמֵר:
(שִׁיר הַשִּׁירִים ג,יא) "צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה,
בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ."
"בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ", זוֹ מַתַּן תּוֹרָה;
"וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ", זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ."

[סוף פרק ד]